

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

6. (116.) évfolyam, 4. szám
Megjelent: 2011. augusztus

Felelős kiadó:
dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:
Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:
Plette Péter

Szerkesztőség:
Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554
Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: iszjsz@hipo.gov.hu
www.sztnh.gov.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.
Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.
További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 1775 Ft
Egy évre: 10 650 Ft

SZTNH – Nyomda – 2011.002/4

Felelős vezető:
Dürr János

HU ISSN
1587–5563

Szerkesztőbizottság:

dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,
Hajdú Judit, dr. Kiss Zoltán, Kürtös József, dr. Tószegi Zsuzsanna,
Ujvári János*

6. (116.) ÉVFOLYAM 4. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

6. (116.) ÉVFOLYAM 4. SZÁM

2011. augusztus

Dr. Palágyi Tivadar

Az egységes hatályú európai szabadalom és a tervezett új szabadalmi bíróság

Dr. Huszák Loretta – Mészáros Eleonóra

A magyar vállalkozások iparjogvédelmi tudatossága – két kérdőíves felmérés tanulságai

Keserű Barna Arnold

A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyvoltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire

Dr. Vida Sándor

Doménnév regisztrátora mint védjegybitorló

Buzásné Nagy Zsuzsanna

„Egyszerűen bonyolult...” – hatóanyag-kombinációkra adható kiegészítő oltalmi tanúsítványok (SPC) kérdése az Európai Bíróság előtt

Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala nemzetközi tevékenységének főbb jellemzői 2011 első félévében

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

TARTALOM

<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Az egységes hatályú európai szabadalom és a tervezett új szabadalmi bíróság	5
<i>Dr. Huszák Loretta – Mészáros Eleonóra</i>	A magyar vállalkozások iparjogvédelmi tudatossága – két kérdőíves felmérés tanulságai	21
<i>Keserű Barna Arnold</i>	A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyoltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire	42
<i>Dr. Vida Sándor</i>	Doménnév regisztrátora mint védjegybitorló	74
<i>Buzásné Nagy Zsuzsanna</i>	„Egyszerűen bonyolult...” – hatóanyag-kombinációkra adható kiegészítő oltalmi tanúsítványok (SPC) kérdése az Európai Bíróság előtt	84
<i>Dr. Stadler Johanna – Péteri Attila</i>	A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala nemzetközi tevékenységének főbb jellemzői 2011 első félévében	93
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről	142
Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből		173
Könyv- és folyóiratszemle		205
Summaries		221

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

Keserű Barna Arnold*

A MAGYAR VÉDJEGYEK ÁTRUHÁZÁSÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A KÖZÖSSÉGI VÉDJEGYOLTALOM ÁTRUHÁZÁSÁNAK SZABÁLYAIVAL, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZELLEMI TULAJDON ELMÉLETEIRE

„... a védjegy nem több és nem kevesebb, mint a piaci verseny alapfeltétele.”

Európai Közösségek Bírósága

A védjegy az árujelzők legfontosabb fajtája. A védjegy mint árujelző az egyes áruk és szolgáltatások azonosítására, egymástól való megkülönböztetésére, a fogyasztók tájékozódásának előmozdítására szolgál. Mindennapjaink ma már elképzelhetetlenek védjegyek nélkül, mint ahogy a gazdasági verseny sem alakulhatott volna ki és érvényesülhetne az alapvető versenyszerek számító védjegyek hiányában.

A XXI. század elejére a multinacionális cégek vagyonának és kulturális befolyásának növekedése elképesztő méreteket öltött. Ez a dinamikus előretörés egyetlen alapgondolatra vezethető vissza – amit már a nyolcvanas évek vezetélmélet-kutatói is megállapítottak –, hogy a siker titka elsősorban abban rejlik, hogy nem terméket, hanem márkát kell előállítani.¹

Egy sikeres márka mögött pedig mindig található egy jól ismert és felejthetetlen védjegy. Legyen az akár egyetlen szó vagy egy szimbólum, akár ezek kombinációja, mindegyiknek közös a rendeltetése, hogy a vásárlók felismerjék a termék mögött rejlő márkát, minőséget, és olyan pozitív benyomást keltsenek a fogyasztóban, ami kialakítja a márkahűséget.

A védjegy önmagában csak egy jelkép, de az idők során ráakódott élményeknek és történeteknek köszönhetően egyedi jelentést nyer.²

A védjegyek különös gazdasági jelentősége megfigyelhető mind a szabad piacra épülő kapitalista, mind a tervgazdálkodásra épülő szocialista rendszerben. Ez a szerep indokolja, hogy ne csak gazdasági, kereskedelmi és marketingszempontról közelítsük meg a védjegyeket, hanem jogi oldalról is.

Ahhoz, hogy a védjegyek be tudják tölteni piaci rendeltetésüket, a vagyoni forgalomban forgalomképesnek, átruházhatónak kell lenniük. A dolgozat célja, hogy ezt a kérdést,

* A szerző a Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Batthány Lajos Szakkolégium hallgatója.

** Az Országos Tudományos Diákköri Konferencia Állam- és Jogtudományi Szekciójában 2011-ben 2. helyezést ért el dolgozat. A szerző köszönetet kíván mondani konzulenseinek, dr. Lenkovics Barnabás CSc., egyetemi tanárnak és dr. Szalai Péter egyetemi adjunktusnak.

¹ Naomi Klein: No logo. Márkák, multik, monstrok. AMF–Tudatos Vásárlók Egyesülete, Budapest, 2004, p. 21.

² Matthew Healey: Mi az a branding? Scolar Kiadó, Budapest, 2009, p. 90.

az átruházhatóságot vegye alaposabban szemügyre. Ennek során összevetésre kerülnek a magyar védjegyek és a közösségi védjegyek átruházására vonatkozó szabályok. A dolgozat egyaránt átfogja az átruházásra vonatkozó anyagi és eljárási normák összességét.

A tanulmány első harmadában a védjegyek átruházhatóságának elméleti hátterét tekintjük át, a védjegyek, iparjogvédelmi jogosultságok és legtágabb értelemben véve a szellemi tulajdon viszonyát a hagyományos tulajdonjogi fogalomhoz mérten, illetve a tulajdonfogalom egyes jelentésrétegeit és ezek változásait.

A mű második és harmadik harmadában pedig a nemzeti és a közösségi védjegyekre vonatkozó átruházási szabályokat hasonlítjuk össze.

I. Tulajdon-e a védjegy – avagy a tulajdonjog tárgyának dilemmái

Filozófiai és közgazdasági megközelítésben a tulajdon értelmezése messze túlmutat a jog által absztrahált kategóriákon. „... 'A szabadság és tulajdon' a legtöbb szerzőnél szinonimaként szerepelt, ugyanazt jelentette, sőt, miután számos nagy gondolkodó csak a szabad életet ismerte el emberi életnek, a szabad életet pedig minden ember legfőbb céljával, az emberi boldogsággal azonosította, így gyakran a tulajdon fogalmát is mint az élet, a szabadság és a boldogság szinonimáját használta. Így például John Locke: 'A tulajdon közös neve az életnek, a szabadságnak és a vagyonnak.' ... Adam Smith ugyanezt így fogalmazta meg: 'Saját munkája olyan tulajdona az embernek, amely minden más tulajdonának a legfőbb forrása, s mint ilyen, a legszentebb és legsérthetlenebb.'”³ Jogi megközelítésben pedig azt mondhatjuk, hogy a tulajdonjog a legáltalánosabb értelemben teljes jogi hatalmat (*plena potestas*) biztosít egy meghatározott dolog, a tulajdonjog tárgya felett.⁴

Elszakadva a filozófia terepéről, a jog világára koncentrálna elsőként azt szükséges tisztázni, hogy mi a védjegy? Dolog, jogok összessége, dolog módjára viselkedő jog? Kiterjedhet-e ezekre a tulajdonjog? A védjegy lehet-e, és ha igen, hogyan lehet a tulajdon tárgya? Ugyanis ha ezeket az alapkérdéseket megválaszoljuk, már könnyen meghatározható azoknak a jogintézményeknek a köre, amelyek a védjegyek átruházását hivatottak biztosítani. Ennek hiányában egy jogvita esetén kétséggé válhat az alkalmazandó joganyag kiválasztása.

Ezért szükséges előzetesen a védjegyek jogi minőségét dogmatikai szinten meghatározni. Ha például a felek nem állapodnak meg valamely lényeges kérdésben, lehet-e az adásvétel szabályait alkalmazni analógia útján, vagy sem? Vagy az, ha a felek megpróbálnák egy atipikus, nevesítetlen szerződéses konstrukció felé terelni a jogvitát, aminek az eredménye más lenne mint az adásvétel esetén, szintén jogbizonytalanságot és nehézkes bírói gyakorlatot eredményezne.

³ Lenkovics Barnabás: A fenntartható tulajdoni alapokról. A tanulmány az Andrassy úti esték vita vita-anyaga, Civil Akadémia Alapítvány, Budapest, 2009, p. 8.

⁴ Lenkovics Barnabás: A tulajdon társadalmasítása és magánosítása. Liber Amicorum. Studia L. Vékás dedicata, ELTE-ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 1999, p. 182.

1. Az angolszász tulajdoni elmélet

A polgári jog tudománya a fenti kérdésekre – kitágítva a vizsgálat spektrumát a szellemi alkotások egészére – számos elméletet munkált ki. Ezek közül a legkorábbi az úgynevezett tulajdoni elmélet. Ez a felfogás a felvilágosodás természetjogias attitűdjével közelítette meg a kérdést, és a szellemi alkotásokat gyakorlatilag a tulajdon tárgyaként kezelte, így kiterjesztette a tulajdon szabadságát és korlátlanságát a testetlen dolgokra is. Az angol szellemi tulajdon tisztán vagyoni jellegű, nem kapcsolódnak hozzá a személyhez fűződő jogok, el-lentétben – ahogy azt a későbbiekben látni fogjuk – a kontinentális jogrendszerekkel. Ez az elmélet tükröződött a korabeli klasszikus francia és angol kodifikációkban, de kifinomultabb változatában még a modern rendszerekben is felfedezhető. Ilyen az angolszász jog is, amely 1994-ben eldöntötte azt a vitát, hogy vajon a védjegy lehet-e tulajdon tárgya. Az új angol védjegy törvény ugyanis rögzítette, hogy a lajstromozott védjegy a bejegyzéssel keletkező, tulajdonosi jogosultságokat hordoz magában, és magántulajdonba tartozik (az angol szó-használattal élve *personal property*).⁵ Brit szerzők ellenben a megfogalmazást helytelennek tartják, és akként módosítanák, hogy: olyan, mintha magántulajdonba tartozna. Tehát a brit jogtudomány csak fikció útján, a gazdasági szükséglet okán tekinti a védjegyeket a tulajdon tárgyának.⁶ Ekképpen azt mondhatjuk, hogy ez inkább analóg tulajdoni elmélet, mintsem direkt, hiszen hangsúlyozza a dolgok és a szellemi alkotások közötti alapvető különbséget, de jogi jellegét tekintve az elvi azonosságot vallja. Innen eredeztethető a szakzsargonban használatos szellemi tulajdon vagy ipari tulajdon kifejezés is.⁷

Azonban a szellemi tulajdon fogalmát használó jogforrások nem teremtenek logikai zárt-ságot. Ugyanis a PUE⁸ eredeti szövege, valamint a WIPO-t létrehozó módosítása⁹ is a szel-lemi tulajdon fogalma alatt a tisztességtelen verseny elleni védelem eszközeit is felsorolja, amelyek relatív hatályú jogvédelmi eszközök, így a homogén, abszolút és negatív jogi jelleg, amely a tulajdonjogra jellemző, a szellemi tulajdon elméletében itt megtörik.¹⁰ A magyar magánjogban az angol tulajdoni elmélet követői többek között Lontai Endre és Sárándi Imre, akik a tulajdonjog tárgyának tekintették a szellemi alkotásokat.

⁵ Lásd: Trade Marks Act (1994), Section 2(1), Section 22; http://www.uk-legislation.hmso.gov.uk/acts/acts_1994/ukpga_19940026_en_2#pt1-pb1-l1g2.

⁶ Christopher Morcom, Ashley Roughton, Simon Molynicz: The modern law of trade marks. LexisNexis Kiadó, London, 2008, p. 293.

⁷ Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Magyar polgári jog. Szellemi alkotások joga. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., Budapest, 2008, p. 20–21.

⁸ Az 1883-ban létrejött Párizsi Unió Egyezmény (a továbbiakban PUE), amely az első komoly lépés volt a szellemi tulajdon nemzetközi jogharmonizációja terén.

⁹ A PUE 1967-es módosítása hozta létre a Szellemi Tulajdon Világszervezetét, angolul World Intellectual Property Organization (a továbbiakban WIPO).

¹⁰ Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója (I. rész). Polgári Jogi Kodifikáció, 2003. 2. sz., p. 9.

2. A tulajdoni elmélet külföldi ellenpólusai

A tulajdoni elmélet bírálatából született meg Otto von Gierke személyiségi jogi elmélete, mely a vagyoni elemek túlhangsúlyozásával szemben a szellemi alkotásokhoz fűződő személyiségi mozzanatokat helyezte előtérbe. Gierke a személyiségi oldal elsődlegességét vallotta, és a vagyoni oldalt nem hogy másodlagosnak, de esetlegesnek is tekintette, nem szükségképpen elemnek. Ennek az elméletnek a hatására a BGB (Bürgerliches Gesetzbuch, a német polgári törvénykönyv) már csak a szűk dologfogalmat ismerte. A BGB hatására pedig a magyar magánjogban is ez a felfogás szilárdult meg, noha azt megelőzően az ABGB-t (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, az osztrák polgári törvénykönyv) követve hazai jogunk is ismerte a testetlen dolgok kategóriáját. Az elmélet pozitívuma, hogy megteremtette a szellemi alkotások egységes alapra építő, monista felfogását, viszont negatívuma, hogy túlzott individualizmusával elszakította az alkotásoktól az azokhoz kapcsolódó gazdasági érdeket, és nem volt figyelemmel e jogok társadalmi és felhasználási rendeltetésére.¹¹

A tulajdoni elmélet más megközelítésű bírálatát adta Josef Kohler immateriális javakra vonatkozó elmélete. A szellemi alkotásoknak a fizikai dolgoktól való különbözőségét hangsúlyozta, és úgy vélte, hogy az alkotások oltalmára nem alkalmas a tulajdonjog intézménye. Az immateriális javakat oltalmazó jogintézmények szerinte csak szerkezeti rokonságot mutatnak a tulajdonjoggal. Kohler elmélete alkalmas arra, hogy kellő absztrakcióval ne csak a szellemi alkotások oltalmát biztosító jogintézményeket vonja a körébe, hanem az iparjogvédelem területére eső jogintézményeket is, melyek például a vállalat- és árujelzőket oltalmazzák. Az elmélet bírálói azt emelték ki, hogy nem sikerült feloldania a vagyoni oldal kizárólagosságát, így kénytelen volt a dualista koncepciót fenntartani a személyiségi jogok oltalmára.¹²

Újfajta megközelítést adott Alexander Elster versenyjogi elmélete, melyet arra alapozott, hogy a szellemi alkotások alapvető célja a felhasználás, és ezért az alkotások védelmét szolgáló jogintézményeket is gazdasági megközelítéssel értelmezve, jogi természetük lényegét versenyfunkciójukban kell látni. A kritikák szerint ebben az a logikai ellentmondás, hogy nem a verseny teszi az alkotáshoz fűződő jogokat kizárólagossá, hanem ezek a kizárólagos jogok teszik az alkotást versenyképesé.¹³

Az újabb polgári elméletek közül Eugen Ulmer kombinációs teóriája érdemel kiemelés, melyben a szellemi alkotásokhoz fűződő személyiségi és vagyoni jogosítványok szétválaszthatatlanságát vallja. A mai magyar jogtudományban ez az elmélet az általánosan elfogadott. A védjegyek esetében a személyiségi és vagyoni jogosultságok közül az utóbbiak a

¹¹ Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (7), p. 22.

¹² Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (7), p. 22.

¹³ Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (7), p. 23.

dominánsak. Mivel a személyhez fűződő jogok magánjogilag forgalomképtelenek, ezért a szellemi tulajdon-jogok csak vagyoni viszonylataikban ruházhatóak át.¹⁴

3. A XX. századi magyar tulajdonjogi elméletek

A magyar civilisztika hagyományosan elutasította az angol tulajdoni elméletet, így tett Kolosváry, Szladits és Világhy is. Közös bennük, hogy csupán a jogviszonyok szerkezeti hasonlóságát ismerték el, mely szerkezeti rokonság esetleg megalapozhatja a tulajdonjogi elméletekben kimunkált megoldások analóg módon történő felhasználását.

Kolosváry Bálint korabeli felfogása szerint a tulajdonjog tárgyai szinte megegyeznek a mai Ptk. definíciójával, vagyis „minden már létező testi tárgy, amely nem teljesen forgalmon kívüli: tárgya lehet a tulajdonjognak.”¹⁵ A dolog fogalmát a mai szűkebb értelemben használta ő is, csak a testi, vagyis a térben valósággal létező tárgyakat tekintette dolognak. Az 1928. évi Magánjogi törvényjavaslat (Mtj.) 433. §-ával összhangban a „dolog minden testi tárgy” doktrínát tartotta követendőnek. Rávilágított arra is, hogy a régi római jog az érinthetőség és a tapinthatóság kritériuma alól egyes esetekben felmentést adott, létrehozva ezzel a testetlen dolgok kategóriáját, ami alatt a jogokat értették. Álláspontja szerint azonban a jogok egészen más jogszabályok által nyernek szabályozást, mint a dolgok, ezáltal ezt a distinkciót feleslegesnek vélte. Csak a vagyon absztrakt, általános jelentésében, mint a személyt megillető jogok és kötelezettségek eszmei egységénél ismerte el a testi és testetlen alkotóelemeket.¹⁶ Ezeknek megfelelően az adásvétel tárgyában is csak a vagyontárgyak – tehát a testi dolgok – tulajdonjogának átruházását látta.¹⁷

Szladits Károly hatkötetes munkájában, a dologi jogi fejezetben, melynek egyébként szintén Kolosváry Bálint a szerzője, rövid utalást találhatunk arra nézve, hogy a szellemi javak (szerzői jog, szabadalmi jog) nem tárgyai a tulajdonjognak. „Az ily javak védelmének a tulajdonjog védelméhez hasonló szabályozása a kérdéses személyiségi jogokat tulajdonná nem avatja, sem a művészi alkotást, a gondolatot testi dologgá nem változtatja.”¹⁸ Elvetette a testetlen dolgok fogalmát, s különösen kritikai éllel támadta az Optk. testetlen dolog definícióját, amely szerint mindaz, ami az érzékek alá nem eső dolog, de az embertől különbözik, és ennek hasznára szolgál, testetlen dolognak tekintendő. Ami érzékelhető, az pedig testi dolog. A megfogalmazás alapján például a zene testi dolognak számítana, mert embertől különböző, élvezete folytán előnyére válik, de természetesen érzékeinkkel felfogható. Fel-

¹⁴ Molnár István: A szellemi tulajdon hasznosítása. In Buzás Norbert (szerk.): Innováció-menedzsment a gyakorlatban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, p. 147.

¹⁵ Kolosváry Bálint: Magánjog. Studium Kiadó, Budapest, 1930, p. 158.

¹⁶ Kolosváry: i. m. (15), p. 121–122.

¹⁷ Kolosváry: i. m. (15), p. 369.

¹⁸ Szladits Károly: A magyar magánjog, 5. Dologi jog. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1942, p. 115.

fogásában a szellemi javak közé sorolandó dologi jogi jellegű jogosítványokat, amelyek a szellemi alkotások feletti jogi uralmat jelentik, dologi jogként kezelni a „legerőszakosabb dogmatikai tévedés”. Elkülönítette magát a szellemi alkotást és az azt megjelenítő hordozót, és csak az utóbbiakat tekintette dolognak. Arra nézve pedig, hogy a szellemi alkotások védelme nagy szerkezeti rokonságot mutat a tulajdonjoggal, még nem látott elegendő indokot a dologgá minősítéshez, mert akkor az összes személyhez fűződő jogosultságra is lehetne hivatkozni. Ezek esetében is dologi hatályú keresettel élnek a jogosultak, de ez még nem jelenti azt, hogy a névhez, képmáshoz vagy házassághoz való jog dologi jog lenne.¹⁹ Következtetéseiben arra az álláspontra jutott, hogy szigorú jogi értelemben véve csak az lehet dolog, ami testtel bír, és az úgynevezett testetlen dolgok nem dolgok, hanem jogok.²⁰

Az adásvétel tárgyát – szemben mai szabályozásunkkal – szélesebb körben határozták meg. A szladitsi hatkötetes mű ezen fejezete Antalffy Mihály tollából született, aki az Mtj. alapján – amely „a szociális haladás terén legalábbis oly messze jár, mint a mai legdemokratikusabb jogok”²¹ – az adásvétel tárgyaként dolgokról és jogokról ír. Ugyanis az Mtj. 1353. §-a szerint – csakúgy mint a BGB 433. §-a alapján – adásvétel útján nemcsak dolgot, hanem jogot is át lehetett ruházni. A követelések tekintetében egyaránt alkalmazhatónak mutatkozott a vétel és az engedményezés jogintézményének alternatív használata. Ha a vétel tárgyaül valamely forgalomképes jog szolgált, az eladó kötelezettsége volt, hogy a jogot a vevőre átruházza, és a jog természetétől függően mindent megtegyen, ami az átszálláshoz szükséges. E kötelezettség a jog fennállásáért való szavatosságot is magában foglalta, azonban nyilvánvalóan kellékszavatosságról nem, csak jogszatatosságról beszélhetünk ebben a körben. A fő különbséget a dologvétel és a jogvétel között abban látta, hogy ha nem létező dolog volt a szerződés tárgya, akkor az semmisséget és a vevő negatív szerződési érdekéért való felelősséget eredményezett, míg jogvétel esetében a jog nem létezése nem érintette az érvényességet, és rendszerint vétkességre tekintet nélkül, a vevő teljes pozitív szerződési érdekéért való felelősséget vont maga után.²²

A XX. század első felének egyes képviselői – akik kisebbségben voltak ugyan – elismerték a követeléseken és jogokon fennálló tulajdont. Így tett ifj. Nagy Dezső is egy 1933-ban készült tanulmányában. Szerinte védhető az az álláspont, hogy a hitelezőnek az adóssal szembeni követelésén ugyanolyan tulajdonjog áll fent, mint ahogy a tulajdonosnak bármely dolga felett. Azt persze elismerte, hogy a tulajdonjog szabályai csak bizonyos módosításokkal és megszorítással alkalmazhatóak a követelésekre nézve. Különösen igaz ez a birtoklás esetében, ugyanis nézete szerint a követelések nem birtokolhatóak. A tulajdonjog fennállá-

¹⁹ Szladits: i. m. (18), p. 9.

²⁰ Szladits: i. m. (18), p. 8.

²¹ Szladits Károly: A Magánjogi Törvénykönyv Javaslat. Jogtudományi Közlöny, 1928. 6. sz., p. 49.

²² Szladits Károly: A magyar magánjog, 4., Kötelmi jog – különös rész. Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1942, p. 231–232.

sát vélte felfedezni a végrehajtási eljárásról szóló 1881:60. törvénycikkben, amelynek 129. §-a a végrehajtás által lefoglalt követelések bírói úton történő eladásáról vagy egyéb módon történő értékesítéséről rendelkezik, mintha csak egy dologról lenne szó.²³

Eörsi Gyula vizsgálódásai során sokkal árnyaltabb képet festett a jogok átruházásáról. Véleménye szerint a jogi gondolkodás spiritualizálódásában érhető tetten az a tendencia, hogy a jog egyre inkább operál láthatatlan, érzékelhetetlen javakkal úgy, mintha azok testi dolgok volnának. Ennek köszönhető az a felfogás, miszerint már jogokon is szerzhető tulajdon. Hivatkozott az 1881:41. törvénycikkre, amelyben már fellelhető a hasznot hajtó jogosítványok kisajátítása, akár csak tipikusan az ingatlan dolgoké. A jogokat találóan „lebegő javaknak” nevezte, amellyel likviditásukra és végtelen mobilitásukra utalt. A szerzői jogok átruházását kikapcsolta vizsgálódásai köréből, mert álláspontja szerint az nem tulajdonátruházást jelent, hanem valamely elidegeníthetetlen tulajdon gyakorlásának bizonyos vonatkozásában való átengedését.²⁴

Megállapítása szerint a jogok tulajdonának átruházása az engedményezés. Ez azonban talán pontatlan megállapítás, egyrészt abból kifolyólag, hogy az engedményezés a követelések átengedésére szolgál, és noha a követelések és jogosultságok egybeeshetnek, de nem szükségszerű az átfedés közöttük. Másrészt maga Eörsi az ezt követő fejtegetéseiben a követelések engedményezéséről írt, amivel leszűkítette a „lebegő javak” átruházásának értelmezési területét.²⁵

A tulajdoni elmélettel szembeni bíráló része volt, hogy egyoldalú, csak a vagyoni érdekek kifejezésére alkalmas. Ennek hatására alakult ki a dualista gondolkodás, mely a szellemi alkotásokhoz kapcsolódó személyhez fűződő jogokat is általában kívánta részesíteni. Ez persze a legélesebben a szerzői jog területén jelentkezett, az iparjogvédelemben ugyanis, annak hangsúlyosan gazdasági jellege miatt, már a '80-as évektől megjelentek a tulajdoni elméletet tükröző munkák, többek között Bobrovsky Jenő tollából. Nézete szerint a fentebb leírt – tulajdoni, személyiségi, versenyjogi – elméletek csak egy-egy nézetét adják a jogterületnek, és nem egymást kizáró, hanem egymást kiegészítő viszonyban állnak egymással. Mindegyik csak egy zárt rendszerű részelmélet, amely vagy az alkotó személyét, vagy a jog tárgyát, vagy a jogi szabályozás módszerét ragadja ki. Ezért ő a nyitott, plurális elméletrendszerek alkalmazhatóságát vallja, amelybe minden részelmélet beleilleszthető.²⁶

²³ Serák István: Átkelők a dolog-fogalom határain – a jogirodalom szemszögéből. Iustum, Aequum, Salutare, III. 2007. 4. sz., p. 227.

²⁴ Eörsi Gyula: A tulajdonátszállás kérdéseiről. In Sárközy Tamás, Vékás Lajos (szerk.): Eörsi Gyula emlékkönyv. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002, p. 338–341.

²⁵ Eörsi: i. m. (24), p. 341–346.

²⁶ Bobrovsky Jenő: Iparjogvédelem és csúcstechnika. Országos Találmányi Hivatal, Budapest, 1995, p. 56–57.

4. Tulajdonjogi inkonzisztencia, avagy hatályos szabályozásunk ellentmondásai

Mai magyar magánjogunk – egyre inkább támadott – alaptézise, hogy a tulajdonjog tárgyai a dolgok. Azonban különbséget kell tenni a tulajdonjog közvetlen és közvetett tárgya között. Közvetlen tárgya ugyanis mindig valamilyen emberi magatartás, ami a tevés, nem tevés és a tűrés összessége. A dolog pedig mindig csak a tulajdonjog közvetett tárgya, akkor is, ha ez a distinkció nem alapul jogszabályi rendelkezéseken.²⁷ Vizsgálódásaink csak a tulajdonjog közvetett tárgyaira terjednek ki.

A magyar jogi szabályozás alapján – de a szakirodalom által részben vitatottan – dolognak a birtokba vehető testi tárgyakat tekintjük, kiegészítve a pénzzel, értékpapírral és az emberi uralom alá hajtható természeti erővel. Ezt ugyan a Ptk. nem mondja ki, nem ad a dolog fogalmára egzakt meghatározást, de logikai következtetéssel a 94. § (1) bekezdéséből eljuthatunk ehhez a definícióig. Ez a norma rögzíti ugyanis, hogy a tulajdonjog tárgya valamely birtokba vehető dolog lehet. Ez alapján a dolog primer tulajdonsága a birtokba vehetőség – fizikai és nem jogi értelemben –, ez pedig testi jelleget feltételez, vagyis a birtokba vétel absztrakt lehetőségét.²⁸

Az alapvető probléma pedig itt gyökerezik. Ugyanis ezzel a konstrukcióval a Ptk. az átruházás mint származékos szerzőismód tárgyalásakor a dolog fogalmát használva lényegében kirekeszt olyan egyéb „közvetett tárgyakat”, amelyek szigorúan vett értelemben nem minősülnek dolognak, ennek ellenére a gazdasági élet velük kapcsolatban mindenképpen a tárgyi hatály tágítását követelné meg. Meszlény Artúr ma is aktuális nézete szerint a gazdasági élet egyes jelenségeivel nem boldogulunk mindaddig, amíg a dologi jogi szabályok át nem alakulnak oly módon, hogy a tulajdonjog ne csupán testi tárgyakra, hanem a vagyonhoz tartozó valamennyi „tárgyra” is kiterjedjen, mert ma már a materiális tulajdon helyett a jogok a gazdasági élet építőkövei.²⁹ Ennek a hiányosságnak a feloldására két járható út kínálkozik. Az egyik az általános dologfogalom kibővítése, a másik pedig a jelenlegi szűkebb dologfogalom mellett az átruházás lehetséges tárgyainak kibővítése sajátos jogtárgyakkal. Ahogyan az fentebb is látható volt, a történelem mindkét alternatívára mutatott fel példát. Az angolok inkább a dolog fogalmát bővítették, míg a régebbi magyar polgári jog az átruházó szerződések kiszélesítését preferálta. Az Alkotmány és a Ptk. szabályai alapján a vita jelenlegi állása azonban nehezen dönthető el.

Az alkotmányokban található tulajdonjogi fejezetek kiemelt fontosságúak, mert a tulajdonjog védelmének legmagasabb fokát alkotmányos alapjogként történő elismerése jelenti. A védelem alapja, hogy a tulajdonjog gyakran összefonódik az emberi méltósághoz való jog

²⁷ Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog: Dologi jog. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., Budapest, 2008, p. 75–76.

²⁸ Lenkovics: i. m. (27), p. 35.

²⁹ Bíró György: Átruházó szerződések. Polgári Jogi Kodifikáció. 2003. 2. sz., p. 18–19.

által védett értékekkel. Az, hogy az Alkotmány 13. § (1) bekezdése a védelem határát a tulajdonhoz való jogra terjeszti ki, egyszersmind azt is jelenti, hogy az Alkotmány a tulajdonhoz való jogot általában, és nem a polgári jogi tulajdonfogalmat preferálja, vagyis nem egy dologi jogi kategóriáról van szó.³⁰ Menyhárd Attila felfogásában a Ptk. fogalomrendszerében a tulajdon definíciója nem áll összhangban az alkotmányos tulajdonfogalommal, ugyanis a magánjogi tulajdon csak olyan keretek között létezik, amennyiben annak a törvényhozó hatalom teret enged. Így az alkotmányos tulajdonfogalom nemcsak hogy nem azonos a polgári jogi szabályozásban tükröződő tulajdonjogi koncepcióval, de a polgári jogi tulajdon közvetett tárgyainál – a dolgoknál – is sokkal szélesebb kört ölel fel, és a Ptk. 94. §-a ehhez mérten korlátozza a birtokba vehető testi tárgyakra.³¹

Ugyanakkor Menyhárd felhívja arra is a figyelmet, hogy az alkotmányos védelem kiterjed azokra a vagyoni értékű jogokra is, amelyeket a jogrend úgy rendel a jogosulthoz, hogy az a rendelkezési jogával szabadon rendelkezhet a jogosultsága vonatkozásában. Ezt támasztja alá az Alkotmánybíróság (a továbbiakban AB) 17/1992. (III. 30.) számú határozata is, amelyben a testület elvi élel állapította meg, hogy az Alkotmány 13. § (1) bekezdése nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő összes vagyoni jog biztosítására vonatkozik. Ha nemzetközi szintérre tekintünk ki, ott is azt láthatjuk, hogy több külföldi alkotmánybíróság is a vagyoni jogokat az alkotmányos tulajdonvédelem területe alá vonja. Erre tekintettel az AB értelmezésében a tulajdonvédelmi rendelkezéseket olyan alapjognak kell tekinteni, amelyet mind az AB, mind a rendes bíróságok az egyéb dologi jellegű vagyoni jogok biztosítása érdekében alkalmazhatnak.³²

Egy évvel később az AB a 64/1993. (XII. 22.) számú határozatában már jobban árnyalta ezt a felfogást. A testület leszögezte, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. Tehát az Alkotmány tulajdonvédelme nem egyezik meg az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével, azaz sem a birtoklás, használat és rendelkezés részjogosítványával, sem pedig negatív és abszolút jogként való meghatározásával. Az AB felfogása szerint az Alkotmány a tulajdonjogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben. Amikor az egyéni autonómia ilyen jellegű védelméről van szó, a tulajdonvédelem kiterjed a tulajdon egykori ilyen szerepét átvévő vagyoni jogokra, illetve közjogi jogosítványokra is. Ugyanakkor az alkotmányos védelem tárgya elsősorban a tulajdoni tárgy, azaz a tulajdon állaga.³³ Itt tehát már fellelhető a dolgok primátusa a jogokkal szemben.

Ugyanezen a nézeten van Drinóczi Tímea is, aki szerint „az alkotmányjogi, illetve alapjogi értelemben használt tulajdonhoz való jog önálló életet él, a polgári jogi értelemben felfogott

³⁰ Serák: i. m. (23), p. 225.

³¹ Menyhárd Attila: A tulajdon alkotmányos védelme. Polgári Jogi Kodifikáció, 2004. 5–6. sz., p. 26.

³² 17/1992. (III. 30.) ABH.

³³ 64/1993. (XII. 22.) ABH.

tulajdonjoghoz képest eltérő kategóriát jelöl”.³⁴ Véleménye szerint – támaszkodva az AB 64/1993. számú határozatára – azonban az nem állapítható meg, hogy a magántulajdont az Alkotmány csak olyan mértékig védené, amennyire azt a jogalkotó engedi. Elismeri, hogy a tulajdonhoz való absztrakt jogot a konkrét tulajdonosi helyzetre és tulajdonlási viszonyokra nézve a jogalkotó tölti ki tartalommal, s ennek során akár korlátokat is meghatározhat. Ezzel együtt a törvényhozót is kötik korlátok, ugyanis az általa megalkotott szabályrendszernek tiszteletben kell tartania az alkotmányos kereteket, az alapjog tartalmát nem üresítheti ki, és a korlátozásokkal nem szüntetheti meg az alapjog tárgyát. Az Alkotmányból eredően a jogalkotó feladata kettős: egyrészt biztosítani kell a tulajdonhoz jutás elvi lehetőségét, másrészt a már megszerzett tulajdon védelmét kell garantálnia.³⁵

Sólyom László a német funkcionalista felfogás alapján terjeszti ki a védelmet a polgári jogi fogalmak keretein kívülre. „Azonban a védelem kapcsán kételyeinek is hangot ad, amikor úgy ír, hogy ’... az egyszer már engedélyezett, rendszeres jövedelmet hozó tevékenységnek valóban van-e köze a dologi tulajdon, és a kiterjedéssel egyre bizonytalanabb határú vagyoni értékű jogok egységéhez (beleértve az üzleti hírnevet, ügyfélkört stb.), amelyet a vállalkozás foglal össze, kétséges.’”³⁶

A német Konrad Hesse felfogása szerint – Meszlény Artúrral összecsengően – azért szükséges a vagyoni értékű jogokat alkotmányos tulajdonvédelemben részesíteni, mert a gazdasági szükségesség és változások okán már ezek nyújtják a materiális tulajdoni tárgyak helyett a létbiztonságot.³⁷

Menyhárd is – Hessével egyetértően – azt vallja, hogy a Ptk. és az alkotmány közötti tulajdonfogalmi inkonzisztencia azért zavaró, mert a Ptk. szűkebb tulajdonfogalma már nem felel meg a gazdasági élet szükségleteinek, mivel ma már a jogok forgalma nagyobb, mint a dolgoké. Nézete szerint a vagyoni jogi szabályozás feladatai két funkció mentén határozhatók meg. Egyrészt meg kell határozni a védett vagyoni jogi pozíciót, másrészt biztosítani kell e pozíciók forgalomképességét és védelmét.³⁸ A védett vagyoni jogi pozíciókat négy kategóriába sorolja:

- dolgokhoz kapcsolódó hasznosítási privilégiumok,
- követelések,
- forgalomképes jogok,
- szerződési pozíciók.

³⁴ *Drinóczi Tímea*: Az alkotmány magántulajdonra vonatkozó rendelkezésének és 13. §-ának értelmezése. *Magyar Jog*, 2004. 10. sz., p. 607.

³⁵ *Drinóczi*: i. m. (34), p. 609.

³⁶ *Serák*: i. m. (23), p. 227.

³⁷ *Serák*: i. m. (23), p. 227.

³⁸ *Menyhárd Attila*: Tulajdonvédelem és kisajátítás. *Liber Amicorum. Ünnepi előadások és tanulmányok Harmathy Attila tiszteletére, ELTE–ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2007*, p. 241.

Véleménye szerint a jogok forgalomképességét az azt szabályozó tárgyi jognak kell meghatározni, és külön-külön kell definiálni mindegyiket, mert sokféleségük és eltérő jellemzőik folytán általános érvényű szabályt aligha lehetne kreálni, vagy csak olyan absztrakt szabályt, ami tartalmilag valójában értelmezhetetlen.

A követelések tartalmát a kötelmi jog szabályanyaga foglalja magában, átruházásukra nézve az engedményezés adekvát megoldást jelent. Így álláspontja szerint a tulajdonjog tárgyává tenni őket felesleges megkettőzése lenne a jognak, és érdemi újdonságot nem hozna.³⁹

A szerződési pozíciók tekintetében is a sokszínűség a probléma. Mivel minden szerződéses pozíció más és más tartalmat hordoz, lehetetlen lenne általános jellegű szabályt alkotni az átruházhatóságukra vonatkozóan.

Ezekre figyelemmel Menyhárd úgy véli, hogy egy generális tulajdoni szabályozás, amely az összes fent említett vagyoni jogi pozíciót magába implementálná, tartalmatlan lenne absztraktsága miatt, arról nem is beszélve, hogy rengeteg kivételt kellene meghatározni, hiszen többek között a tulajdoni igények, a birtok, a birtokvédelem értelmezése meglehetősen nagy nehézségekbe ütközne a kiterjesztett tulajdonfogalom esetében.⁴⁰

A magyar bírói gyakorlatban újabban felmerült az „eszmei dolog” fogalma a korlátozott felelősségű társaságban tagsági jogot megtestesítő üzletrész jogi minőségének meghatározásával összefüggésben. Az 1988. évi VI. törvény a gazdasági társaságokról (Gt.) lehetővé tette az üzletrészek adásvétel útján történő átruházását. A probléma ott jelentkezett, hogy az üzletrész nem fért bele a Ptk. dologfogalmába, holott a jogszabály tulajdoni tárgyként kezelte, s ez alapján átruházhatónak és megterhelhetőnek kellene lennie. A védjegyekkel kapcsolatban ugyanez megállapítható.

Az értelmezés kapcsán felmerülő jogi ellentmondások kétirányúak. Az egyik problémakör az, hogy nem volt világos, hogy az üzletrészt milyen szabályok szerint kell átruházni, ugyanis az adásvétel közvetett tárgya a Ptk. 365. § (1) bekezdése alapján a dolog, tehát az üzletrészre nem lehetnének alkalmazandók az adásvétel szabályai. Ugyanígy az engedményezés sem adekvát megoldás, hiszen az a követelések, és nem a jogosultságok átengedését jelenti. A jogátruházás kizorult a Ptk. keretei közül, és csak egyes speciális jogszabályokban maradt meg. A bírói gyakorlat ezt úgy oldotta fel, hogy „eszmei dolognak” minősítette az üzletrészt, s ezzel lehetővé tette – *analogia legis* – útján az adásvételre vonatkozó szabályok alkalmazását.⁴¹ Sárközy Tamás ezen túlmenően magát az egész vállalatot mint vagyonegységet is a tulajdon tárgyának tartja. A jogirodalom nem egységes ezen a téren.⁴²

³⁹ Ezzel ellentétesen vélekedik Bíró György, aki a követelések átruházására is a tulajdonátruházó szerződéseket alkalmazná. Lásd bővebben: *Bíró: i. m.* (29), p. 18.

⁴⁰ *Menyhárd Attila: A tulajdonjog tárgyai. Előadás a Symposium Iubilaei Facultatis Laurinensis című konferencián, 2010. szeptember 21., Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar.*

⁴¹ Lásd bővebben: *Balázsházy Mária: Az üzletrész átruházásának egyes kérdéseiről. In: Pázmándi Kinga (szerk.): Sárközy Tamás – ünnepi kötet. HVG-ORAC, Budapest, 2006, p. 9–25.*

⁴² *Gellért György (szerk.): A polgári törvénykönyv magyarázata. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, p. 252–253.*

Másik oldalról a hibás teljesítés megítélése okozott ellentmondást, mert a hibás teljesítésre alapozott árleszállítási vagy kártérítési követelésekre a Legfelsőbb Bíróság azzal reagált, hogy e tekintetben nem minősítette a Ptk. szerinti dolognak az üzletrészt.⁴³ Az üzletrésznek ez a jogi Janus-arcúsága a szellemi tulajdon körében, így védjegyek esetében is megfigyelhető, az üzletrész és a védjegy közötti párhuzam tagadhatatlan, a fent említett jogi problémák ugyanúgy felmerülnek.

Látható, hogy elméleti szempontból a szellemi alkotások, és közelebbről a védjegyek rendszertani elhelyezése nem is olyan egyszerű, korszakonként változó tendenciák és tulajdon-elméleti konfliktusok nehezítik a besorolást. A hatályos Ptk. alapján dolognak nem tekinthetőek, hiszen nem vehetőek birtokba, mert nem testi tárgyak. A védjegy olyan grafikailag ábrázolható megjelölés (akár szellemi alkotásnak is minősülhet), amelyhez egy iparjogvédelmi jogosítványcsomag kapcsolódik. Ha e jogosítványcsomag tartalmát leredukáljuk, és lényegi elemeit egy-egy kulcsszóban próbáljuk megragadni, akkor kétségtelenül a használat és a rendelkezés lesz a végeredmény. E két jogosultság ismerősen cseng a tulajdonosi triász-ból. A triász két tagja – a birtoklás a testetlen jelleg miatt nyilvánvalóan nem értelmezhető – ugyanúgy vonatkozik a védjegyekre is, mint a dolgokra. A 17/1992 AB határozatban helyesen állapította meg a testület, hogy a használat joga olyan vagyoni értékkel bíró jogosultság, amely a tulajdonjognak önálló szelvényjoga. A határozat a rendelkezési jogra nem tér ki, de arról is megállapítható ugyanez. Amin tulajdonjog fennállhat, azon a tulajdonosi triász három eleme is fennáll. Felmerül tehát a kérdés, hogy a tulajdonjog és a szelvényjogai kölcsönösen feltételezik-e egymást? Amin a használat vagy a rendelkezés fennállhat, azon a tulajdonjog is? E kérdés nem válaszolható meg egyértelműen. Az alkotmányos tulajdonfogalom alapján ez egy egymást kölcsönösen feltételező kapcsolat, azonban a polgári jogi dogmatikában csak egyoldalú reláció, mert nem lehet minden tulajdonjog tárgya, amin használati vagy rendelkezési jog állhat fent. Így ismét azzal a problémával találjuk magunkat szembe, hogy a jogrendszerünk által használt több tulajdonfogalom elméleti és gyakorlati ellentmondásokat szül.

Az általánosabb elméleti problémák felvetése után nézzük részletesen a magyar és a közösségi védjegyekre vonatkozó átruházási szabályokat!

II. A védjegy átruházására vonatkozó szabályok a Vt. és a Ptk. alapján

1. A Vt. „tulajdonjogi felfogása”

A védjegyekről és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban Vt.) indokolása elismeri, hogy a védjegyoltalom dinamikus oldalához tartozik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a védjegyek és az oltalmukból eredő kizárólagos jogosultságok

⁴³ Menyhárd Attila: Dologi jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2007, p. 47–48.

milyen módon vesznek részt a vagyoni forgalomban. Ehhez képest a védjegyek átruházásáról igen szűkszavúan rendelkezik a törvény. A III. fejezet a védjegy és oltalma a vagyoni forgalomban címet viseli, és ebből mindössze egy szakasz, a 19. § foglalkozik az átruházás során bekövetkező jogutódlás kérdésével. A 22. § pedig a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényre hivatkozik az egyéb szabályok alkalmazásának tekintetében.

A törvény szakított a szellemi alkotások jogára vonatkozó addigi koncepcióval, mert – indokolása szerint – az addig elfogadott elmélet ugyan erős gyökerekkel bír a magyar magánjogban, de a védjegyekre és a védjegyek oltalmára nézve gyakorlatilag értelmezhetetlen. Az a megközelítés, hogy a szellemi alkotás az alkotó „objektívalódott megnyilvánulása”, s hogy ennek következtében az iparjogvédelemmel és a szerzői joggal kapcsolatos jogok elválaszthatatlanok az alkotó személyétől és személyhez fűződő jogaitól, a védjegyek vonatkozásában alkalmazhatatlan. Ha a hagyományos álláspontot fogadnánk el, az azzal járna együtt, hogy a védjegyek elveszítenék piaci-gazdasági funkciójukat. E tekintetben Elster versenyjogi elmélete hatott a Vt.-re, így a törvény a védjegyek piaci versenyben betöltött szerepét hangsúlyozza. Az indokolás kiemeli azt is, hogy noha a védjegyek egy része alkotási folyamat eredményeképpen születik, de vagyoni értékük ettől teljesen független, mert azt megkülönböztetőképességük és a vásárlók körében elért jó hírnevük, goodwilljük fogja meghatározni, tehát teljesen piaci alapú. Viszonylag ritka az olyan védjegy, amelyiket az azt megalkotó grafikushoz vagy tervezőhöz kötnénk (például Walt Disney), és nem a védjegy mögött álló vállalkozáshoz vagy annak termékéhez. A megkülönböztető jelzések jogi funkciójában az alkotó folyamatok irrelevánsak, éppen ezért nem az a lényege a védjegyoltalomnak, hogy a védjegyet mint szellemi alkotást védje a jogosulatlan elsajátítástól, hanem az, hogy a védjegy jogosultja számára kizárólagos használati jogot biztosítson, ezáltal megvédve őt attól, hogy mások a versenyben az ő védjegyére építve jussanak indokolatlan versenyelőnyhöz, illetve hogy a fogyasztóknak a védjeggyel kapcsolatos kedvező értéktétele-t mások jogosulatlan védjegyhasználatával csorbítsa.⁴⁴

A törvény a fenti axiómákat helyesnek véve azon az elvi állásponton van, hogy a védjegy vagyontárgy, – némileg pontatlan megfogalmazás szerint – a vállalat vagyonának része, és hogy a védjegy fennálló oltalom a szellemi tulajdon egyik formája. A Vt. ezzel gyakorlatilag az angol tulajdoni elmélet irányába fordult, elfogadva azon kevés magyar magánjogász véleményét, akik ezt vallották, és szembemenve a hagyományos magyar jogelmélettel, illetve megbontva a korábbi időszak szellemi tulajdonra vonatkozó elméletét. De ez a megközelítés következik a TRIPS-megállapodásból⁴⁵ is, ami a tagállamokra bízta az átruházás

⁴⁴ Bobrowszky: i. m. (26), p. 54.

⁴⁵ Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonatkozásairól Szóló Egyezmény, teljes megnevezése Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights (a továbbiakban TRIPS). Lásd bővebben: Csiky Péter: A TRIPS-egyezmény szerepe a nemzetközi iparjogvédelmi rendszerben. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 103. évf. 3. sz., 1998; elektronikus publikáció: <http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/199806/csiki.html>.

feltételeinek meghatározását azzal, hogy lehetővé kell tenni a védjegyek átruházását a vállalatok vagy azok egy részének átruházásától függetlenül is.⁴⁶ A PUE a védjegyek ilyen szintű önállósításáig nem jutott el, ugyanis az még a védjegy átruházásának feltételül szabja a vállalat átruházását is.⁴⁷

Magyarországnak közösségi és nemzetközi szinten is alkalmazkodnia kell a védjegyjogi jogharmonizációs trendekhez, így anyagi jogi értelemben a 89/104/EGK tanácsi irányelv, míg eljárási értelemben a TLT⁴⁸ és a TRIPS-megállapodás köti hazánkat. Az irányelv azonban a védjegyek átruházásra vonatkozóan nem tartalmaz előírásokat, a közösségi védjegyekre irányadó átruházási szabályok pedig nem kötik a magyar jogalkotót.

2. A védjegyek átszállása *ex lege*, illetve törvényi átruházási igények

A Vt. alapján a védjegyek átszállhatnak a törvény erejénél fogva, *ex lege*, és szerződéssel át is ruházhatóak. Az *ex lege* átszállás az univerzális jogutódlás során következik be. Jogi személyeknél vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok esetében ez a jogutóddal történő megszűnést jelenti, míg természetes személy jogalanyiségének megszűnése, vagyis halál esetén a védjegy mint a hagyaték része átszáll az örökösre. Ahogyan a közösségi védjegyek esetében a vállalkozás átruházásával egyidejűleg vélelmezik a védjegyek átruházását is, úgy a Vt. is vélelmezi a megszűnés útján a jogutódra való átszállást. Ez a vélelem megdől akkor, ha erről a felek másként állapodtak meg, vagy a körülményekből egyébként nyilvánvalóan más következik.

Ha a képviselő, illetve az ügynök – a jogosult engedélye nélkül – a saját nevében védjegybejelentést tesz vagy a saját nevében lajstromoztatja a védjegyet, a Vt. biztosítja a jogosult számára, hogy követelhesse a védjegyoltalmi igény vagy a védjegyoltalom átruházását, kivéve, ha a képviselő vagy az ügynök igazolja, hogy eljárása helyénvaló volt.

Ha a közös védjegyoltalomból eredő költségek viselésében valamelyik jogosult nem vesz részt, és ezt a többi jogosult felhívására sem teszi meg, a Vt. felhatalmazza a költségeket viselő jogosultat, hogy a mulasztó fél hányadát igényelhesse. Az utóbbi két esetben tehát a Vt. törvényileg hoz létre átruházáskövetelési igényt.

3. A szerződéses átruházás, adásvétel

A Vt. 22. §-a úgy rendelkezik, hogy „a védjegyhez kapcsolódó és a védjegyoltalomból eredő jogok átszállására, átruházására, megterhelésére, a közös védjegyoltalmi igényre és a kö-

⁴⁶ TRIPS 21. cikk.

⁴⁷ PUE 6^{quater} cikk.

⁴⁸ A WIPO égisze alatt létrejött, 1994-ben aláírt Védjegyjogi Szerződés, angolul Trademark Law Treaty (a továbbiakban TLT).

zös védjegyoltalomra, valamint a védjegyekkel összefüggő vagyoni és egyes személyi viszonyokban az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a Ptk. rendelkezései az irányadók.” A kérdés azonban az, hogy a Ptk. vajon mely rendelkezéseit kell alkalmazni az átruházásra? Akár a Vt. tulajdoni elmélet felé tett közeledése szempontjából, akár a fentebb vázolt üzletrész átruházása során alkalmazott *analogia legis* szempontjából vizsgáljuk a kérdést, a legkézenfekvőbb szerződéstípus az adásvétel és az ajándékozás, ritkábban a csere. Ha a tulajdoni elméletet fogadjuk el igaznak, akkor nincs probléma, hiszen annak alapján a védjegy is lehet adásvétel tárgya, nem csak a birtokba vehető testi tárgyak. Ha azonban a kombinációs elméletet tekintjük helyesnek, analógia útján még mindig alkalmazható az adásvétel intézménye, mert az jogi lényegét (*eadem ratio*) tekintve a védjegyoltalom átruházásával azonos. Természetesen tekintettel kell lenni a két szerződés tárgyában fellelhető nyilvánvaló különbségekre, hiszen bizonyos szabályok természetüknél fogva alkalmazhatatlanok a védjegyekre.

Az átruházási szerződés egy Ptk.-n kívüli nevesítetlen szerződés. A minősítésnek akkor van jelentősége, ha jogvita van, és a felek valamely lényeges kérdésben nem állapodtak meg. Ilyenkor a jogalkalmazónak kell megtalálnia azt a szabályanyagot, amellyel ki lehet tölteni a szerződés hiányos részeit. Ehhez az egyes szerződések, a kötelmi jog általános része és a polgári jog általános része, valamint alapelvei nyújtanak segítséget.

Mind a szabadalmak, mind pedig a védjegyek esetében helytelen az adásvételi szerződés elnevezés, az átruházási szerződés a megfelelő szóhasználat.⁴⁹ Az átruházásról első megközelítésben azt mondhatjuk, hogy az általános szabályokat is figyelembe véve a szerződő feleknek a védjegy tulajdonjogának az általuk kikötött vételárért történő átruházására irányuló egyező akaratnyilvánításával jön létre.

A szerződéses pozíciókban egyaránt lehetnek természetes és jogi személyek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok, függetlenül attól, hogy folytatnak-e gazdasági tevékenységet vagy sem. A '97-es Vt.-t megelőző védjegy törvényünk még korlátozta azoknak a körét, akik védjegyoltalmat szerezhettek, azonban a rendszerváltással beköszöntő gazdasági liberalizáció ezt a felfogást tarthatatlanná tette. Így a ma is hatályos Vt. gyakorlatilag mindenkire kiterjesztette az oltalomszerzés lehetőségét.

4. Az átruházási szerződés alaki kötöttségei

Az adásvétel körében a Ptk. csak az ingatlanra nézve ír elő kötelező írásbeli alakot. E téren azonban figyelembe kell vennünk a Vt. és a TLT rendelkezéseit, melyekből megállapíthatók az átruházási szerződésre vonatkozó alaki szabályok. E kérdés vizsgálatánál kiindulópontként a Vt. 98. §-át kell alaposabban szemügyre vennünk, mely az együttes védjegyekről

⁴⁹ Molnár: i. m. (14), p. 148.

szóló fejezetnek az átruházásra vonatkozó szabályait írja le. Eszerint az együttes védjegy átruházásához erre irányuló írásba foglalt szerződés, és a jogosult megváltozásának a védjegyrajstomba történő bejegyzése szükséges. Az együttes védjegy ortalma nem ruházható át, ha azzal az együttes védjegyre vonatkozó anyagi jogi szabályok nem teljesülnének, vagy együttes védjegyként az ortalomból kizárttá válna. A 101. § (6) bekezdés alapján ugyanezt kell alkalmazni a tanúsító védjegyekre is.

Itt tehát a Vt. megköveteli az írásbeli szerződést és a rajstomba történő bejegyzést. A jogutódlásról szóló általános részben viszont ilyen megkötéseket nem tesz a törvény. Így logikai értelmezéssel oda jutnánk, hogy az írásbeliség és a bejegyzés csak az együttes és tanúsító védjegyekre vonatkozó speciális szabály, melyek egy egyedi védjegy átruházása során nem alkalmazandók. Ez azonban a rendszertani értelmezésből következően nyilvánvalóan nem lehet így. Egyrészt a Vt., másrészt pedig a TLT alapján sem.

A Vt. 47. §-a rendelkezik a védjegybejelentések nyilvántartásáról és a védjegyek rajstromáról. Ezekbe be kell vezetni minden, a védjegyjogokkal kapcsolatos tény, körülményt és ezek változásait, így különösen a védjegy jogosultjának az adatait. Már ebből is az következik, hogy az átruházás során bekövetkező jogutódlás tényét a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SZTNH) be kell jelenteni. De ezen túlmenően az említett szakasz (3) bekezdése azt is rögzíti, hogy a jóhiszemű és ellenérték fejében jogot szerző harmadik személlyel szemben a védjeggyel kapcsolatos bármely jogra csak akkor lehet hivatkozni, ha azt a védjegyrajstomba bejegyezték. A 48. § (2) bekezdése alapján pedig az SZTNH-hoz benyújtott írásbeli – a védjegyoltalommal összefüggő jogok és tények tudomásulvételére irányuló – kérelemhez csatolni kell az annak alapjául szolgáló közokiratot vagy teljes bizonyító erejű magánokiratot.

A TLT 11. cikke ezzel összhangban mondja azt, hogy a védjegy jogosultjában bekövetkező változás esetén minden, az egyezményt ratifikáló ország erre a célra létrehozott hivatala, esetünkben az SZTNH, köteles a védjegyrajstomba történő bejegyzés iránti kérelmet értesítésbe foglalni, melyet az új jogosult vagy annak képviselője aláír, és megjelöli benne a vonatkozó rajstrom rajstromszámát és a bejegyzendő változást. Ennek bizonyításához a TLT megengedi, hogy bármely részes ország megkövetelje a kérelem benyújtása mellett, hogy az alábbiak valamelyikét csatolják:

- a szerződés másolatát, amely másolattal kapcsolatban az eredeti szerződéssel való megegyezést igazoló közjegyzői vagy egyéb más illetékes állami hatósági hitelesítés követelhető meg;
- a jogosult személyében történt változást bemutató szerződés kivonatát, amellyel kapcsolatban közjegyző vagy más illetékes állami hatóság általi hitelesítés követelhető meg, hogy az a szerződés hű kivonata;
- nem hitelesített átruházási bizonylatot a TLT Végrehajtási Szabályzata által előírt formában és tartalommal, mind a jogosult, mind az új jogosult aláírásával ellátva;
- nem hitelesített átruházási okiratot a végrehajtási szabályzat által előírt formában és tartalommal, mind a jogosult, mind az új jogosult aláírásával ellátva.

Ha a védjegy átruházása cégösszeolvadással történik, a Vt. alapján megfelelő bizonyító erejű okiratként az SZTNH elfogadja a cégkivonat hiteles másolatát vagy egyéb illetékes hatóság által a cégösszeolvadást tanúsító okiratot. Ha pedig az átruházásra bírósági határozat útján kerül sor, értelemszerűen a bírói határozat fog a bejegyzés alapjául szolgálni.

Mivel a Vt. az itt leírtakhoz hasonló distinkciót nem tesz, csupán megfelelő bizonyító erővel rendelkező okiratot kíván meg, ezért a TLT által ajánlott lehetőségek közül az SZTNH előtt bármelyik forma megfelel az átruházás bizonyítására.

Ezek alapján tehát, noha a Vt. ezt csak az együttes védjegy átruházása esetén emeli ki, a szabályozás rendszeréből következően minden védjegyátruházást szükséges a lajstromba bejegyeztetni, aminek alapjául valamilyen írásbeli dokumentum szükséges. Ebből eredően az átruházási szerződés is csak írásbeli lehet, ugyanis hiába kötik meg szóban, a bejegyzéshez szükséges tényeket, amelyek a szerződés lényeges elemei, írásban kell benyújtani, és ezzel a szerződés írásbelivé válik. Ez az írásbeliség nem törvényi feltétel, így elmaradása nem is eredményezi az átruházási szerződés érvénytelenségét, de joghatás kiváltására mindaddig nem lesz alkalmas, amíg a szükséges feltételek teljesítése mellett a bejegyzést meg nem teszik.

5. A szerződéses fő kötelezettségek: átadás és vételár megfizetése

Az adásvétel analógiájára az átruházási szerződésben a felek fő kötelezettségei a védjegy „átadása” és az ellenérték megfizetése.

Az adásvételi szerződés során csak akkor keletkezik tulajdonjog a vevő oldalán, ha számára a dolgot ténylegesen vagy jelképesen át is adták. Ez a – latin kifejezéssel élve – *traditio* szükséges a célzott joghatás, vagyis a tulajdonszerzés kiváltásához. De ez vajon hogyan értelmezhető a védjegyek vonatkozásában? Hiszen nem testi dolgok, ezért fizikai értelemben átadni sem lehet azokat, így a *traditio* minden formája fogalmilag kizárt. A tulajdonszerzés érvényes jogcíme az átruházási szerződés, és maga a tulajdonszerzés csak az SZTNH lajstromába történő bejegyzéssel következik be. Ez hasonló az ingatlanok adásvételéhez, hiszen a vevő ott is csak az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzéssel válik tulajdonossá. Tulajdonképpen azt mondhatjuk, hogy mind a két esetben egy konstitutív hatályú közigazgatási aktus veszi át a *traditio* szerepét, és váltja ki a tulajdonszerzést.

Az ellenérték vonatkozásában megállapítható, hogy a védjegy átruházása lehet ingyenes és visszterhes is. Mivel a polgári jogban a visszterhes szerződés a rendszerinti eset, a Ptk. 201. § (1) bekezdése felállítja a visszterhesség vélelmét, ami azt jelenti, hogy a szerződéssel kikötött szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár, ha a szerződésből vagy a körülményekből más nem következik.⁵⁰ A visszterhes jelleg azokban az átruházási szerződésekben jelentkezik

⁵⁰ Bíró György: Kötelmi jog – közös szabályok, szerződésstan. Novotni Kiadó, Miskolc, 2006, p. 257.

a legtisztábban, ahol a felek fix összegben kötik ki az ellenértéket. A védjegyek visszerthes átruházására az első példák magyar viszonylatban – még a rendszerváltást megelőzően – a gyógyszergyártók között érhetőek tetten. Ez egyébként nem véletlen, hiszen a védjegyet-ruházas az olyan vállalatoknál fordul elő a leggyakrabban, amelyeknek van mit eladniuk, rendelkeznek elegendő védjegyalománnyal és tartalék védjeggyel. Ezek pedig az egyik leginkább piacorientált ágazat, vagyis a gyógyszeripar szereplői. A gyógyszeripar ugyanis világszinten is telített a védjegyekkel, s egy új védjegy bevezetése sokkal nagyobb gondot jelent, mint bármely más iparágban.⁵¹

A visszerthes ügyleteknél érdekes kérdés az átruházás ellenértékének kiszámítása, valamint a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között a feltűnő értékaránytalanság megállapíthatósága. A nyugati országokban már viszonylag kialakult a védjegyértékelés szempontrendszere, nálunk azonban még bizonytalanság van ezen a téren. Csécsy György a következő tényezőket tartja figyelembe veendőnek a vételár kiszámításánál.⁵²

- A védjeggyel rendelkező vállalat jövedelmezősége (egy világ cég védjegye nyilván többet ér, mint egy csődbe ment kelet-európai vállalat védjegye – például 1992-ben a Marlboro védjegye 32 milliárd dollárt ért, ez mai árfolyamon 48 milliárd dollárt jelent, a Tungram védjegyét pedig 50 millió dollárért vásárolta fel a General Electric, ami mai árfolyamra átszámítva majdnem 14 milliárd forint).
- Milyen erős a jelzés, támogatja-e esetleg a cégnév vagy az eredetmegjelölés.
- A lajstromban szereplő árujegyzékek köre. Minél szélesebb ugyanis az adott védjegy árujegyzéke, a használata is annál sokrétűbb lehet, így az értéke is ezzel együtt növekszik.
- Ugyanígy értéknövelő hatású, ha a védjegy több országban áll oltalom alatt.
- A jelzés nemzetközi ismertsége, ezen belül pedig hogy milyen régi az adott védjegy, mekkora a jó híre, ismertsége, a piaci bevezetettsége és a piacon való részesedése, illetve a ráfordított befektetések.
- A védjegy által elérhető pluszjövdelem. Ezeknek a kiszámítására több, egymással szöges ellentétben álló elmélet is létezik, amelyek ismertetésére itt nem vállalkozunk.⁵³

A GK 52. számú állásfoglalás és a BH1992.39-es eseti döntés szerint is a vagyoni értékkel rendelkező, forgalomképes szellemi alkotások – így köztük a védjegyek is – nem pénzübeli hozzájárulásként bevezethetők a gazdasági társaságokba, vagyis apportálhatóak. A számviteli törvény szerint pedig kötelező az immateriális javakat és jogokat a vállalkozás mérlegében feltüntetni. A könyv szerinti értékelés a védjegy pillanatnyi értékét határozza meg, és amortizációval számol. Ez hosszú távon a védjegy elértéktelenedését eredményezné. A védjegyek

⁵¹ Vida Sándor: Védjegy és vállalat. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982, p. 126–127.

⁵² Csécsy György: Védjegyjog és piacgazdaság. Novotni Kiadó, Miskolc, 2001, p. 194.

⁵³ Lásd bővebben: Lynne Pepall, Daniel J. Richards, George Norman: Piacelmélet. Modern megközelítés gyakorlati alkalmazásokkal. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008.

azonban, ellentétben a fizikai dolgokkal, az idő múlásával nemhogy értéküket vesztenék, hanem a használat miatt még értékesebbé válnak. Ezért a védjegyek esetében a reálisabb képért egy fordított amortizációval kellene számolni, ez azonban jogszabályellenes, ezért a mérlegben szereplő érték soha nem a védjegyek valós forgalmi értékét tükrözi. Emiatt gyakori, hogy a védjegyet nem is apportálják a vállalkozásba.⁵⁴

E sorok szerzője szerint a védjegyek esetében a feltűnő értékaránytalanlás értelmezhetetlen probléma, ugyanis egy védjegy annyit ér, amennyit adnak érte. Mivel minden védjegy különböző az oltalmazott áru vagy szolgáltatás jellegét és piaci jelentőségét illetően is, lehetetlen bármiféle piaci árhoz viszonyítani egy konkrét szerződésbeli ellenértéket, nem lehet objektív mércével összemérni a védjegyek értékét. Úgy is mondhatnánk, hogy minden védjegy árát tisztán a piaci viszonyok, a kereslet és a kínálat határozza meg, egymással össze nem hasonlítható módon. Minél nagyobb a gazdasági érdeke a vevőnek, annál nagyobb vételárat hajlandó megfizetni a védjegyért. Ha pedig valamelyik fél rosszul mérte fel a szerződés körülményeit, és ennek fejében olyan vételárat fizetett vagy fogadott el, amelyet téves feltevése nélkül nem tett volna, tévedésre hivatkozva még mindig megtámadhatja a szerződést.

6. A szerződéses mellékkötelezettségek: tájékoztatás és helytállás

A szerződéses mellékkötelezettségek közül elsőként a tájékoztatási kötelezettség emelhető ki. A védjegy eredeti jogosultja köteles a jogszerzőt a védjegyhez kapcsolódó jogokról és az azzal kapcsolatos terhekről tájékoztatni. Köteles továbbá az ilyen körülményekre, illetve jogokra és terhekre vonatkozó iratokat a jogszerzőnek átadni. Ez a tájékoztatási kötelezettség fellelhető az adásvétel szabályai között is, de ugyanúgy levezethető a kölcsönös együttműködés és tájékoztatás alapelvéből is.

A második mellékkötelezettség a védjegy tulajdonjoga átruházásának megfelelőségéért való teljes körű helytállás. Ennek a helytállásnak adásvétel esetében két formája van, a jogszavatosság és a kellékszavatosság. Lévéen a védjegy nem dolog, így a kellékszavatosság e körben értelmezhetetlen. Annál lényegesebb viszont a jogszavatosság kérdése. Az átruházó felel azért, hogy harmadik személynek ne legyen olyan joga a védjegyen, amely a tulajdonjog megszerzését akadályozza vagy korlátozza. Ez a védjegyek esetében tipikusan egy harmadik személy általi licenciát vagy a védjegyen fennálló zálogjogot jelent. Ha a tulajdonszerzést akadályozó jog áll fenn, a vevő jogosult az átruházót az akadály elhárítására felhívni, biztosítékot követelhet, vagy elállhat az ügylettől. Felróható jogszavatossági hiba miatt kártérítési igényrel is felléphet. Ha a tulajdonszerzést csupán korlátozó, és nem akadályozó jogról van szó, a vevő ugyancsak követelheti a tehermentesítést, ha ezt az eredeti jogosult nem teljesíti,

⁵⁴ Csécsy: i. m. (52), p. 195.

akkor a vevőnek jogában áll a tehermentesítést a vételár terhére elvégezni. Ha ezek lehetetlennek bizonyulnak, az ellenérték csökkentése is követelhető, illetve végső eszközként elállással is lehet élni. Ezalatt a vételár-visszatartás joga megilleti a vevőt.⁵⁵

7. Csere, ajándék, „csendes” átruházás

Ritkább eset, amikor a felek egymás között csereügylet útján ruházzák át védjegyeiket. Mivel a Ptk. alapján a cserére az adásvétel szabályait kell alkalmazni, az eddigiekben és a későbbiekben leírtak a cserére is vonatkoznak. Ehelyütt azt említjük meg, hogy előfordul olyan csereügylet is, ahol a csere közvetlenül nem jelentkezik az átruházási szerződésekben, és az SZTNH is csak annyit észlel, hogy a felek formálisan, ingyenesen átruházzák egymásra védjegyeiket. Az ilyen cserék a hivatalos iratokból nem tűnnek ki, akár egy egyszerű szóbeli megállapodás is állhat mögötte. Ilyen mögöttes megállapodáson alapuló csere volt a Kőbányai Gyógyszerárugyár NEOCARBOLAX és TANNOCARBON védjegyének átruházása az EGYT Gyógyszerészeti Gyárra, mely cserébe a NUTROVIT védjegyet adta.

Az ingyenes átruházások meglehetősen ritkák, általában van mögöttük valamilyen más, visszatérő szerződés is, s csak ehhez kapcsolódik a védjegy átruházása. Ilyen például, ha a vevő megvesz egy gépparkot, hogy ezután ő gyártson le egy bizonyos terméket, s ezzel együtt ingyenesen átruházzák neki a termék védjegyét is (lásd az AMOLETT védjegy átruházása, 1977. november 25.).⁵⁶

Előfordul az is, hogy a védjegy oltalmi ideje a végéhez közeledik, s a felek nem látják annak értelmét, hogy átruházási szerződést kössenek, inkább megállapodnak abban, hogy a védjegy tulajdonosa nem újítja meg a védjegyet, és azt majd a hallgatólágos jogutód a saját nevére bejelenti. Ez a megoldás több országban járható, nálunk azonban a Vt. 5. § (2) bekezdésének b) pontja két éves türelmi időt ír elő a megszűnést követően, s ezzel kizárja a „csendes” átruházás lehetőségét.⁵⁷

A védjegyekre az átruházási szerződésben a felek kiköthetik az eredeti jogosult elővásárlási, visszavásárlási vagy vételi jogát. Ezekre a Ptk. szabályai megszorítás nélkül alkalmazhatóak. Fontos azonban kiemelni, hogy a szerződéses elővásárlási jogot megelőzi a törvényes, így ha az átruházás során közös védjegyoltalom keletkezik, és az egyik jogosult el kívánja adni a saját hányadát, hiába kötöttek ki az átruházási szerződésben az eredeti jogosult számára elővásárlási jogot, azt meg fogja előzni a másik jogosult törvényes elővásárlási joga.

⁵⁵ *Bíró György* (szerk.): Szerződési alaptípusok. Novotni Kiadó, Miskolc, 2003, p. 38.

⁵⁶ *Vida*: i. m. (51), p. 126.

⁵⁷ *Vida*: i. m. (51), p. 118.

8. Eljárási kérdések

A Vt. – csakúgy, mint a CTMR2⁵⁸ – lehetővé teszi a védjegyek átruházását az árujegyzék valamely részére vonatkozóan, és ugyanúgy a szerződésre nézve semmisségi okként nevezi meg azt, ha az átruházás folytán a megjelölés megtevesztővé válna. Az ilyen szerződés tehát az átruházás törvényes akadály. Ugyanez a semmisségi ok állhat fenn abban az esetben is, ha a jogosultnak van még az átruházott védjegyhez hasonló vagy azzal összetéveszthető védjegye.

A TLT 11. cikk (1) bekezdésének *i*) pontja alapján, ha az alkalmazandó jogszabályok engedik, hogy a védjegyek átruházása ne terjedjen ki a védjegy összes áru- és szolgáltatásosztályára, vagyis részlegesen is átruházhatóak, akkor a tagállamok iparjogvédelmi hivatalainak – így az SZTNH-nak is – kötelező új lajstromot készíteni azokra az áru- és szolgáltatásosztályokra vonatkozóan, melyekben bekövetkezett a jogutódlás. Ez ugyanúgy új lajstromszámot eredményez, mint a közösségi védjegyek ilyen átruházása. Ebben a vonatkozásban azonban az írott jog és a valóság között ellentmondás tapasztalható. A szerző megkeresésére az SZTNH úgy nyilatkozott, hogy az ilyen átruházások során nem hoznak létre új lajstromot, csak az eredetiben változtatják meg a jogosultak számát, és tüntetik fel a jogutódot. Más lehetőséget a Vt. nem is enged, hiszen a védjegyjogtalom megosztását egyedül a védjegyjogosult kérheti, hivatalból az SZTNH nem teheti meg. Ráadásul a megosztási eljárás díja az ügyfélre jelentős többletköltséget is terhelne, így egyrészt jogi lehetőség hiányában, másrészt az ügyfelekre is kedvezőbb eljárási feltételekkel a jelenlegi gyakorlat az egyetlen megoldás. Mivel a TLT e tárgyú rendelkezése – ellentétben a legtöbb pontjával – imperatív, és nem feltételes módot alkalmaz, a jogalkotónak mielőbb meg kellene teremtenie a Vt. és a TLT közötti összhangot.

A Vt. 45. §-a alapján az SZTNH előtti eljárások nyelve magyar. Az átruházás bejegyzése iránti kérelmet be lehet nyújtani idegen nyelven is, ilyenkor azonban az SZTNH magyar nyelvű fordítás beadását írhatja elő. Hitelesített fordítást vagy felülhitelesített okiratot viszont csak abban az esetben kérhet a hivatal, ha alappal vonható kétségbe a fordítás pontossága vagy a külföldi okirat tartalma.

A TLT 11. cikk (1) bekezdésének *a*) pontja rögzíti, hogy a kérelem benyújtására vonatkozó követelmények tekintetében nem lehet elutasítani azokat az átruházás bejegyzésére irányuló kérelmeket, amelyeket a végrehajtási szabályzatban előírt űrlappal megegyező formában nyújtottak be.⁵⁹ Hasonlóan a közösségi védjegyek átruházásához, a TLT kötelezővé teszi, így hazánkban is alkalmazandó, hogy több védjegy átruházása esetén is elegendő egy átruházás bejegyzésére irányuló kérelem, ha az eredeti jogosult és a jogutód mindegyik lajstrom tekintetében azonos, és a kérelemben megadták az összes lajstromszámot.

⁵⁸ A Tanács 2007/2009 EK rendelete a közösségi védjegyről (a továbbiakban CTMR2). 2009-ben lépett hatályba, felváltva a közösségi védjegyekről szóló első, 1994-ben kelt rendeletet.

⁵⁹ Az űrlapokat lásd: <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/tlt/forms.html>, 2010. március 21.

Az ezt a célt szolgáló 4-es számú űrlapon egyaránt lehetséges már lajstromozott védjegyek és még nem lajstromozott védjegybejelentések átruházását kérni. Az árujegyzékben bekövetkező változások feltüntetésére három módon van lehetőség. Az első és legegyszerűbb eset, ha a jogutódlás minden áruosztályra vonatkozóan bekövetkezik. A kérelmezőnek ez csak egy tollvonást jelent. Abban az esetben, ha az átruházás csak részleges, az űrlapon különbséget kell tenni aszerint, hogy csak egy védjegy kerül átruházásra vagy több, de ezek közül legalább egyet részlegesen ruháznak át. Mindkét esetben le kell jegyezni, hogy mely áru- és szolgáltatásosztályokra nézve szerzi meg az oltalmat az új jogosult. Amelyekről nem rendelkeznek, automatikusan maradnak a régi jogosultnál. Az utóbbi esetben, vagyis ha több védjegy közül nem az összeset ruházzák át részlegesen, egy külön lapra is szükség van, és az egyiken kell feltüntetni azokat, amelyeken teljes körű lesz a jogutódlás, és a másikon azokat, melyekre nézve csak részleges.

A jogosult személyében történő változásnál amellett, hogy meg kell jelölni a változás okát: átruházás, cégösszeolvadás vagy egyéb, csatolni kell az ezeknek a tényeknek az igazolását szolgáló, a fentebb felsorolt dokumentumok valamelyikét. Olyan szerződés vagy okirat alapján nem teljesíti az SZTNH a bejegyzésre irányuló kérelmet, amely alaki hiány miatt érvénytelen, vagy amelynél jogszabály által előírt hatósági jóváhagyás hiányzik, avagy ha az okirat tartalmából nyilvánvalóan annak érvénytelensége következik. De ha a kérelem vagy csatolt mellékleteinek hiányossága pótolható, az SZTNH hiánypótlásra szólítja fel az ügyfelet, melynek eredménytelen eltelte után a kérelmet visszavontnak kell tekinteni. A határidőt az SZTNH állapítja meg azzal, hogy a Vt. 41. § (2) bekezdése alapján ennek legalább harminc napnak kell lennie.

Attól függően, hogy a védjegy jogosultja, vagy védjegybejelentés esetén a bejelentője, természetes vagy jogi személy, fel kell tüntetni az adatait. Ha több ilyen személy van, külön oldalon mindegyikükkel hasonlóképpen kell tenni. Ha a jogosult vagy bejelentő nevében vagy címében változás következett be, és ezt nem jegyeztették be a lajstromba, ezen a nyomtatványon az azt alátámasztó okiratok csatolásával még megtehetik.

Ezt követően az új jogosult adatait kell megadni. Jogi személyek esetében a teljes megnevezés kell, nem elég a rövidített vagy a kereskedelemben használatos megjelölés. Azt is meg kell adni, hogy milyen típusú jogi személyről van szó, illetve azt az államot, vagy ha van olyan, annak területi egységét, amelynek joga szerint alapították. Természetes vagy jogi személytől függően fel kell tüntetni az állampolgárságot, a székhelyet, és ha van, a telephelyet is. Ha az átruházás során több új jogosult keletkezik, a kérelemben külön oldalakon kell feltüntetni a többiek adatait.

A TLT 11. cikk (1) bekezdése alapján a védjegyek átruházására irányuló kérelmet benyújthatja az eredeti jogosult és az új jogosult is külön-külön, vagy akár együttesen is. A felek helyett a képviselők is eljárhatnak. Ha az ügyfél rendelkezik képviselővel, akkor a képviselő nevét és elérhetőségeit fel kell tüntetni. A meghatalmazást nem muszáj a kérelemmel egyidejűleg csatolni, azt egy későbbi időpontban is meg lehet tenni. Ha a meghatalmazást az

SZTNH korábban már nyilvántartásba vette, akkor annak a sorszámát kell feltüntetni. A Vt. 44. §-a alapján a külföldi személyeknek az SZTNH előtti eljárásokban kötelező szabadalmi ügyvivőt vagy ügyvédet a képviselőjükkel megbízniuk.

A kérelemben rendelkezni kell a díjfizetés módjáról, pénzneméről és a díj nagyságáról. Az utóbbi meghatározása természetesen nem az ügyfélen múlik. Az SZTNH előtti iparjogvédelmi eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól szóló 19/2005 (IV. 12.) GKM rendelet 16. §-a minden iparjogvédelmi jogutódlás tudomásulvételére irányuló kérelemre egyenként 15 000 Ft-os díjat szab. Kérdéses, hogy abban az esetben, ha a részleges átruházás folytán az újonnan keletkező lajstrom több, mint három áru- vagy szolgáltatásosztályt tartalmaz, kell-e a közösségi védjegyek átruházásánál leírtakhoz hasonló módon pluszdíjat fizetni. Ez közvetlenül nem következik a rendelet szövegéből. A védjegybejelentések esetében a harmadik áruosztály felett minden osztályért 32 000 Ft-ot kell fizetni. Ha tehát a közösségi védjegy átruházásához hasonlóan a harmadik felett minden osztályért fizetni kell, akkor a következő, kissé aránytalan helyzet áll elő: ha csak három áruosztályra vonatkozik az átruházás, a fizetendő díj 15 000 Ft, de ha négyre, akkor már 47 000 Ft. Mivel a részleges átruházás következtében a jogutódlással érintett áruosztályok vonatkozásában kötelező új lajstromot létrehozni, olcsóbb lehet az átruházás díja, ha külön kérelmekben hármasával ruházzák át az áruosztályokat. Így minden átruházásért csak az alapidíjat kell kifizetni, és a jogosult eltérő lajstromszámokon lesz a jogosultja ugyanannak a védjegynek, hármas áruosztályokra lebontva.

Az átruházás bizonyítására szolgáló dokumentumoknak két típusát is tartalmazza a végrehajtási szabályzat. Az ebben közzétett 5-ös számú formanyomtatvány az átruházási bizonylat, melynek kitöltésével a felek azt tanúsítják és ismerik el, hogy az átruházás szerződéses úton megtörtént. A bejelentési kérelemhez hasonlóan ezen a nyomtatványon is fel kell tüntetni a megjelölések lajstrom- vagy bejelentési számát, az átruházással érintett áruosztályokat, illetve az átruházó és a jogutód adatait.

A 6-os számú űrlappal átruházási okirat készíthető, mely nem csak tanúsítja az átruházást, de annak részleteit is magában foglalja. A bizonylatban feltüntetett adatokon túlmenően tehát meg kell határozni azt is, hogy a védjegyet csak önmagában, vagy pedig a vállalkozással vagy annak egy részével együtt ruházták-e át. Ha pedig több védjegy szerepel a kérelemben, akkor ebben a vonatkozásukban mindegyikről rendelkezni kell. Ezzel együtt figyelembe kell venni a részleges átruházás kapcsán az árujegyzék megosztását is.

Az ellenszolgáltatás fajtáját is meg kell határozni. Ez lehet pénz vagy pénz mellett egyéb értékkel bíró ellenszolgáltatás is. Molnár István szerint a szellemi termékek vételárának meghatározása átruházási szerződésben csak pénzben történhet.⁶⁰ Ezzel e tanulmány szerzője nem ért egyet, mert egyrészt – ahogy a fentiekben már volt róla szó – lehetőség van

⁶⁰ Molnár: i. m. (14), p. 149.

ingyenes átruházásra és cserére is, így ezekben az esetekben nincs vagy nem pénz az ellenszolgáltatás. Másrészt ez, a TLT által kötelezően elfogadandó űrlap is lehetővé teszi pénzen kívül más ellenszolgáltatás meghatározását. Vida ésszerűségi szempontokra támaszkodva azt javasolja, hogy a vételár megfizetését úgy kössék ki a felek, hogy az az SZTNH átruházást bejegyző határozata után váljon esedékessé.

Végezetül pedig a kérelmet keltezéssel és aláírással, és ha van, pecséttel is el kell látni.

III. A közösségi védjegy átruházása

1. A közösségi védjegy tulajdoni tárgyként való elismerése

A közösségi védjegyek átruházására vonatkozó szabályok vizsgálatakor jogforrási kiindulópontként a CTMR2 17. cikkét kell szemügyre vennünk, amely az átruházás címet viseli. A közösségi védjegyeket elismerik mint a tulajdon tárgyát, amelyek elkülönülten léteznek attól a vállalkozástól, melynek áruit vagy szolgáltatásait jelölik. Néhány régebbi, nemzeti védjegyjoggal ellentétben azonban a rendelet e tekintetben nem tesz különbséget a védjegybejelentés és a már lajstromozott védjegy között. A bejelentés is ugyanúgy lehet a tulajdon tárgya.⁶¹ Ezt juttatja érvényre a rendelet 24. cikke, ami a bejelentésekre is alkalmazni rendeli az átruházásra, a használati engedélyre és az egyéb dologi jogokra vonatkozó szabályokat. Ha a bejelentés kerül átruházásra, akkor az átruházás tényét már a védjegybejelentés iratain is feltüntetik, s csak ezt követően – amennyiben lajstromozzák – tüntetik fel az új jogosultat a védjegylajstromban. E fejezetben ahol védjegy szerepel, ott a védjegybejelentést is értjük alatta. Az esetleges különbségekre külön felhívjuk a figyelmet.

2. A kérelem benyújtása

Az átruházás bejegyzését akár az eredeti jogosult, akár a jogutód kérelmére be kell jegyezni és meg kell hirdetni. Az eljárás során az fog ügyfélnek minősülni, aki a kérelmet benyújtotta. Ha közösen nyújtották be a kérelmet, a BPHH⁶² a leendő jogutódot tekinti ügyfélnek, mert minden valószínűséggel neki van a nagyobb érdekeltsége abban, hogy a kérelem a lajstromban bejegyzésre kerüljön.

Ha az átruházás bejegyzésére irányuló kérelmet többen nyújtották be – több eredeti, közös védjegyjogosult vagy több leendő, közös védjegyjogosult – a hivatal a kijelölt közös

⁶¹ Keith Farwell, Richard Abnett: The community trade mark handbook, 1. kötet, Sweet & Maxwell Kiadó, London, 2004, hatályosítva 2009 decemberében, 17–011.

⁶² Az alicantei székhelyű Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, angolul Office for Harmonisation in the Internal Market (a továbbiakban BPHH). 1996. január 1-jén kezdte meg működését mint közösségi védjegyhivatal, így ettől kezdődően beszélhetünk ténylegesen is funkcionáló és élő közösségi védjegyrendszerről.

képviselő részére kézbesíti az ügy iratait. Ennek hiányában főszabályként azt a felet kell képviselőnek tekinteni, akit a bejelentésben elsőként megneveztek. Ha ez az első helyen megnevezett személy hivatásos képviselővel rendelkezik, a hivatal neki fog kézbesíteni, és nem a félnek. Abban, és csakis abban az esetben, ha az első helyen megnevezett személy nem rendelkezik hivatásos képviselővel, de az ügyben részt vevő valamelyik fél köteles hivatásos képviselőt megbízni, ezt a megbízottat kell közös képviselőnek tekinteni. Ha ezek a szabályok valamilyen okból nem alkalmazhatóak, a hivatal felhívja a feleket, hogy két hónapon belül jelöljenek ki közös képviselőt. Ha pedig ennek nem tesznek eleget, a képviselőt a hivatal fogja kijelölni.

Ha a kérelmet az eredeti jogosult – már korábban megjelölt – képviselője nyújtja be és írja alá, a BPHH megvizsgálja, hogy benyújtották-e korábban a képviselő meghatalmazását. Ha a jogutód hatalmaz meg képviselőt, és az nyújtja be a kérelmet, csatolni kell mellé a meghatalmazást is, vagy hivatkozni kell a meghatalmazás azonosító számára, ha a képviselőt a hivatal korábban már bejegyezte. Amennyiben a képviselő a meghatalmazását nem nyújtja be, és ezt a hiánypótlásra történő felszólítás után sem teszi meg, az eljárás a fentebb leírtak szerint úgy fog folytatódni, mintha a fél nem is rendelkezne képviselővel. Ebben az esetben a bejelentés benyújtásán kívül a képviselő minden más nyilatkozata hatálytalan.

Ha a képviselő mind az eredeti jogosultat, mind pedig a jogutódot is képviseli, a bejelentést mindkét fél nevében alá kell írnia, és mindkét féltől meghatalmazással kell rendelkeznie.

Az a természetes vagy jogi személy, akinek lakóhelye vagy székhelye, üzleti tevékenységének fő helye vagy valóságos és működő ipari vagy kereskedelmi telephelye nem a Közösségen belül van, a közösségi védjegy bejelentését kivéve minden eljárásban, így az átruházás bejelentése során is köteles egy hivatásos képviselőt megbízni.

3. Az átruházás alaki kellékei

A közösségi védjegyek átruházásának formai kritériuma az írásbeliség. Ez azért szükséges, mert a BPHH csak érvényes írásbeli szerződés alapján jegyzi be az átruházás tényét a védjegyajstromba. Az írásbeli forma alól a rendelet egy kivételt enged: amennyiben az átruházást jogerős bírói ítélet mondja ki, szükségtelen a feleknek azt írásba foglalni. Egyébként az írásbeliség hiánya alaki hiba miatti érvénytelenségi ok, ráadásul annak súlyosabbik formája, vagyis semmisségi ok. A CTMR1⁶³ végrehajtásáról szóló 2868/95/EK bizottsági rendelet 31. szabálya alapján az átruházás bejegyzésére irányuló kérelemnek az alábbiakat kell tartalmaznia:

⁶³ A Tanács 40/94/EK rendelete a közösségi védjegyről (a továbbiakban CTMR1). 2009-ig volt hatályban, azt követően a CTMR2 szabályozza a közösségi védjegyeket, de a CTMR1 végrehajtási rendelete továbbra is hatályban maradt.

- a közösségi védjegy lajstromszámát, védjegybejelentés esetén a bejelentés számát;
- a jogutód adatait (nevét, címét, állampolgárságát, a lakóhelye vagy székhelye szerinti államot, esetlegesen az egyéb elérhetőségeit);
- ha az átruházás nem az árujegyzékben szereplő valamennyi árura vagy szolgáltatásra vonatkozik, azoknak az árujegyzékben szereplő áruknak vagy szolgáltatásoknak az adatait, amelyekre az átruházás vonatkozik;
- a szabályszerű átruházási okiratot;
- a kérelem adott esetben tartalmazhatja a jogutód képviselőjének nevét és székhelyét.

A végrehajtási rendelet alapján az átruházás megfelelő igazolásul az alábbiak szolgálhatnak:

- az átruházás bejegyzése iránti kérelem, ha azt a bejegyzett jogosult vagy képviselője, valamint a jogutód vagy annak a képviselője aláírja;
- az átruházás bejegyzése iránti kérelem jogutód által történő benyújtása esetén a kérelemhez a bejegyzett jogosult vagy képviselője által aláírt, csatolt nyilatkozat, amely szerint a jogosult hozzájárul a jogutód bejegyzéséhez;
- az átruházás bejegyzése iránti kérelemhez kitöltött, a bejegyzett jogosult vagy képviselője, valamint a jogutód vagy annak képviselője által aláírt, a BPHH által közzétett hivatalos átruházási formanyomtatvány vagy irat.

A BPHH minden védjegyjogosultnak azt ajánlja, hogy az általa közzétett formanyomtatvány útján jelentse be a védjegy átruházását. Ezt közvetlenül a BPHH alicantei székhelyére kell elküldeni.

A bejelentés benyújtását követően a hivatal formai és tartalmi szempontból is vizsgálatot kezd. Az átruházást kellőképpen bizonyítja, ha a felek a hivatal által közzétett átruházási okiratot vagy átruházási bizonylatot megfelelően kitöltik. Az átruházási okirat magában foglalja az átruházásban történő megállapodást is, míg a bizonylatban a felek csupán kijelentik, hogy az átruházás bekövetkezett. De egyébként nincs kizárva más bizonyíték sem, amely tudná tanúsítani a jogutódlás tényét.

Abban az esetben, ha az átruházás bejegyzésére előírt feltételek nem teljesülnek, a BPHH hiánypótlásra szólítja fel a kérelmezőt. Amennyiben az a hivatal által előírt határidőn belül a hiányokat nem pótolja, a kérelme elutasításra kerül.

4. Átruházás vállalkozással együtt, illetve több védjegy és több jogosult az átruházásban

A CTMR2 17. cikk (1) bekezdése alapján a közösségi védjegy átruházható a vállalkozással együttesen, vagy attól függetlenül is. Arra az esetre, ha az egész vállalkozást ruházzák át, a rendelet azt a vélelmet állítja fel, hogy az átruházási szándék kiterjedt a védjegyre is. Ha a feleknek eltérő szándékuk van, ezt a megállapodásukban ki kell kötniük. Akkor is megdől ez a vélelem, ha a körülményekből az következik, hogy az átruházási akarat nem terjedt ki a védjegyre. Ha a védjegyet az egész vállalkozással együtt ruházzák át, és a védjegyátruházás-

ról külön megállapodás nem születik, úgy szükséges a bejelentéshez mellékelni a vállalkozás átruházását tanúsító szerződést.

Ha gazdasági társaságok között akképpen történik a védjegy átruházása, hogy a vállalkozások egyesülnek, vagy más módon univerzális jogutódlás áll be, az eredeti jogosult képviselője nem írhatja alá a bejelentést, hiszen jogilag már nem is létezik. Ezekben az esetekben a bejelentés mellé csatolni kell egyéb iratokat is, amelyek bizonyítják az egyesülést vagy a teljes jogutódlást, pl. cégjegyzék alapján stb. Ha ezekről a tényekről a BPHH-nak hivatalos tudomása van egyéb, az előtte folyó eljárások kapcsán, szükségtelen ilyen bizonyítékokat kérnie. Ezeket az iratokat egyébként nem kell közjegyzői aláírással ellátni, még csak az eredeti okirat sem szükséges, elég egy egyszerű fénymásolat is. Ellenben ha a hivatal részéről kétség merül fel az iratok pontosságát vagy valódiságát illetően, további bizonyítékokat is kérhet.

Ugyanezeket a szabályokat kell alkalmazni a vállalkozás átruházására irányuló előszerződés esetében is. Több védjegy, illetve védjegybejelentés egyszerre történő átruházása szinte mindig a vállalkozások átruházásához vagy egyesüléséhez kötődik. Ilyen esetben, ha tehát mind a bejegyzett jogosult, illetve a bejelentő, mind pedig a jogutód megegyezik, lehetőség van több védjegy átruházására egy bejegyzési kérelem útján. Ha ezek a feltételek fennállnak, a BPHH elfogadja a kérelmet, de ha nem állnak fenn, akkor részben el fogja utasítani azt. Ha valamelyik pozícióban többen vannak, akkor már külön-külön kell a bejegyzési kérelmeket benyújtani, és természetesen ennek megfelelően kell a szükséges díjat befizetni. Ez az eset áll fent többek között akkor, amikor egy védjegyet – a lentebb leírt módon megosztva az árujegyzéket – különböző személyeknek adnak el. Ilyenkor egy eredeti védjegyjogosult van, de több jogutód.

5. A részleges átruházás

A védjegy átruházható az árujegyzékben szereplő összes áruosztályra vagy azoknak csak egy részére vonatkozóan is. Ilyen értelemben tehát – hasonlóan a magyar szabályokhoz – megosztható a védjegy átruházása. Az így keletkező új bejelentés számára a BPHH új aktát nyit, amely tartalmazza az eredeti lajstromozás teljes iratanyagát, beleértve a részleges átruházásra vonatkozó bejegyzési kérelmet és a kapcsolódó levelezést. Az új bejegyzés számára a hivatal új lajstromszámot ad. A formailag újonnan keletkező védjegynek az elsőbbsége azonban nem az átruházás bejelentéséhez fog igazodni, hanem az eredeti védjegy elsőbbségi időpontját fogja megszerezni. Ezzel biztosítható, hogy ugyanabban a védelemben részesülhessen a részleges átruházással keletkező védjegy, mint az eredeti.

A részleges átruházásnak azonban vannak korlátai. Ha az átruházás következtében – a védjegy vagy a védjegybejelentés megosztásával – több jogosult keletkezik, ügyelni kell arra, hogy az így létrejövő egyforma védjegyek az árujegyzékben szereplő áruk vagy szolgáltatások jellege, minősége vagy földrajzi származása tekintetében a fogyasztók megtévesztését ne

eredményezzék.⁶⁴ Ez leginkább a jó hírű védjegyek körében merül fel. Ha ilyen előfordulna, a hivatal a kérelem vizsgálatát követően megtagadja az átruházás bejegyzését mindaddig, amíg a jogutód hozzá nem járul ahhoz, hogy az oltalmat azokra az árukra vagy szolgáltatásokra korlátozzák, amelyek tekintetében a közösségi védjegy megtévesztő jellege már nem áll fenn. Ez a tilalom összefügg a védjegyirányelv 12. cikk (2) bekezdésének *b*) pontjával, amely az oltalom megszűnési okaként tartja számon azt, ha a megjelölés megtévesztővé válik. A végrehajtási rendelet 32-es szabálya a részleges átruházásra vonatkozó rendelkezéseket még azzal is kiegészíti, mintegy negatív kritériumként, hogy a megosztás során az átruházással érintett, illetve az átruházással nem érintett áruk és szolgáltatások vonatkozásában ne legyen átfedés. Másik oldalról viszont, pozitív kritériumként, az eredeti védjegybejelentésben szereplő összes áruosztályt el kell osztani a régi és a formailag új védjegy között. Végül pedig, az előbbi szabályokból is következően, az átruházás következtében a régi és új védjegybejelentésben összesítve nem lehet szélesebb az áruosztályok köre, mint az eredeti bejelentésben.⁶⁵

Ha a részleges átruházás bejegyzésére irányuló kérelemben a felek nem rendelkeznek arról, hogy mely áruosztályok maradnak az eredeti védjegybejelentésben, a hivatal automatikusan csak azoknak az áruosztályoknak a vonatkozásában fogja bejegyezni az új védjegyet, amelyeket a kérelemben megjelöltek, amelyekről pedig nem rendelkeztek, maradnak az eredeti védjegybejelentésben. Ezeket a szabályokat kell alkalmazni akkor is, ha a nizzai osztályozás alapján a bejelentés az egyes áruosztályokon belül csak bizonyos kategóriákra vonatkozik. A részleges átruházás vonatkozásában az eredeti jogosultnak az eredeti lajstromozással kapcsolatos, függőben lévő kérelmét az átruházással nem érintett bejegyzés és az új bejegyzés vonatkozásában is függőben lévőnek kell tekintetni. Ha ez után a kérelem után az eredeti jogosult már díjat fizetett, az nem követelhető a jogutódtól.

Földrajzi értelemben a közösségi védjegy viszont nem osztható meg. Ugyanis, eltérően a használati engedély adásától, az átruházást nem lehet a Közösségnek csupán egy részére, egyes tagállamaira korlátozni. E helyütt tehát a rendelet nem enged kivételt az egységesség kritériuma alól, így a közösségi védjegy unitárius jellege miatt az átruházásnak a Közösség egész területén ugyanolyan hatállyal kell bírnia. Megjegyzendő, hogy a Közösség területe nem ér véget Európa határainál, ugyanis Franciaországnak, Spanyolorzágnak és Portugáliának vannak tengerentúli részei is, amelyekre szintén kiterjed a közösségi védjegy átruházásának hatálya.

⁶⁴ Farwell, Abnett: i. m. (61), 17–014.

⁶⁵ A BPHH honlapja, Guidelines Concerning Proceedings Before The Office For Harmonization In The Internal Market (Trade Marks And Designs), Part E, Section 4, Transfer. 4.5 Partial transfers; <http://oami.europa.eu/en/mark/marque/directives/e4.htm#Heading4>.

Gyakorló jogászok felhívják a figyelmet arra, hogy ha az egymással közeli kapcsolatban lévő felek közötti átruházás torzító hatással lenne a Közösségen belüli versenyre, például piacfelosztás útján, az a Római Egyezmény 81. cikkébe ütköző lehet, ami a szabad versenyt és a kartellek visszaszorítását hivatott szolgálni.⁶⁶

A lajstromba történő bejegyzésnek a következő adatokat kell tartalmaznia:

- az átruházás bejegyzésének a dátumát;
- az új jogosult nevét és címét;
- amennyiben van, az új jogosult képviselőjének a nevét és címét.

Ha az átruházás az árujegyzék vonatkozásában csak részlegesen volt, akkor az alábbi adatokat is tartalmazza a bejegyzés:

- hivatkozás az eredeti és az új bejelentés lajstromszámára;
- azoknak az áruknak és szolgáltatásoknak a jegyzékét, amelyek az eredeti bejelentés maradtak;
- és azoknak az áruknak és szolgáltatásoknak a jegyzékét, amelyek az új bejelentéshez kapcsolódnak.⁶⁷

6. A felszólalással érintett védjegybejelentés átruházása

A BPHH kialakított egy gyakorlatot arra az esetre, amikor olyan megjelölést, pontosabban védjegybejelentést szándékoznak átruházni, amely ellen a lajstromozási eljárásban külön felszólalási eljárás indult. Ilyenkor a hivatal levélben értesíti az ügyfeleket, hogy az átruházás bejegyzéséig felfüggesztik a felszólalási eljárást, holott erre jogszabályi kötelezettség nincs, de az ésszerűség ezt diktálja.⁶⁸

A CTMR2 17. cikk (6) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy a jogutód számára a védjegyoltalomból eredő jogok csak a konstitutív hatályú bejegyzéssel nyílnak meg. Ennek a gyakorlatban az átruházásban olyankor lehet fontos szerepe, amikor egy bejelentés ellen az éppen átruházandó védjegy alapján felszólalásnak lenne helye. Ilyenkor a védjegy új jogosultjának nem kell azt megvárnia, amíg a lajstromba ténylegesen is bejegyzik jogosultként, hanem már akkor is élhet a felszólalási jogával, ha az átruházás bejegyzésére irányuló kérelmét a BPHH-nál iktatták. A két időpont ugyanis egymástól elválik, és ezalatt a felszólalásra nyitva álló – az ellentartott megjelölés bejelentésének meghirdetéstől számított – három hónap eltelhet. Ezért az új jogosult igényérvényesítési lehetőségeinek korlátozását a minimisra szorítandó elég az is, ha az iktatás megtörtént.⁶⁹

⁶⁶ Farwell, Abnett: i. m. (61), 17–016.

⁶⁷ A BPHH honlapja, Guidelines Concerning Proceedings Before The Office For Harmonization In The Internal Market (Trade Marks And Designs), Part E, Section 4, Transfer. 4.7 Entry in the register, notification, publications; <http://oami.europa.eu/en/mark/marque/directives/e4.htm#Heading7>.

⁶⁸ Farwell–Abnett: i. m. (61), 17–024.

⁶⁹ Farwell–Abnett: i. m. (61), 17–025.

7. Az eljárás nyelve

A végrehajtási rendelet 95. szabálya alapján az átruházás bejegyzésére vonatkozó kérelem – ha az átruházandó megjelölés még csak a bejelentési szakaszban van, tehát nincs lajstromozva – benyújtható a védjegybejelentés nyelvén vagy a bejelentő által megjelölt második nyelven. Ez a nyelv a Közösség bármely hivatalos nyelve lehet. Ha az átruházás egy már lajstromozott védjegyre vonatkozik, a bejelentést csak a BPHH hivatalos nyelveinek valamelyikén lehet megtenni. Ezek a nyelvek az alábbiak: spanyol, német, angol, francia, olasz. Amennyiben a hivatal által közzétett formanyomtatvány útján nyújtanak be kérelmet, a Közösség valamennyi hivatalos nyelvén – jelenleg 23 – elérhető formanyomtatványon meg lehet tenni a bejelentést azzal a feltétellel, hogy az űrlap szöveges részeit a BPHH fent említett öt hivatalos nyelvén valamelyikén kell kitölteni.

Már volt róla szó, hogy egy bejegyzés iránti kérelemben szerepelhet több védjegy vagy védjegybejelentés átruházása is, ha mindegyik megjelölésre vonatkozóan a szerződési pozíciókban ugyanazok a felek vannak. Ilyen esetben választani kell egy közös nyelvet, amelyik megfelelő mindegyik átruházandó védjegy szempontjából. Ha ilyen nincs, akkor a kérelmeket egymástól elkülönülten kell kezelni.

A kérelemhez csatolt egyéb, felhasználandó iratok – tipikusan az átruházást tanúsító szerződések – a Közösség bármely nyelvén benyújthatóak. Amennyiben ezeknek a dokumentumoknak a nyelve nem egyezik meg az eljárás nyelvével, akkor a hivatal előírhatja – tehát nem kötelező – 2 hónapos határidőn belül az iratok fordításának benyújtását vagy az eljárás nyelvén, vagy az eljárásban részt vevő fél által választott, a BPHH bármely másik hivatalos nyelvén. Ha a fordítást a határidőn belül nem küldik meg, a hivatal a lefordítandó dokumentumot nem fogadja el, és be nem nyújtottnak tekinti.⁷⁰

8. Az eljárási díj

A Bizottság 2869/95/EK rendelete szabályozza a BPHH előtti eljárások díjait. E rendelet 2. cikkének 23. pontja alapján a dologi jogok átruházásának bejegyzése iránti kérelem díja 200 EUR védjegyenként. Ha több védjegy átruházását tartalmazza a kérelem, akkor a díj legfeljebb 1000 EUR, tehát legalább hat védjegy átruházása esetén csökken a kérelem egységdíja. Ez az összeghatár érvényes akkor is, ha az átruházás egyszerre tartalmaz védjegyeket és védjegybejelentéseket is. Akkor is jár ez a kedvezmény, ha ugyan nem egy kérelemben, de egy időpontban nyújt be a védjegyjogosult átruházás bejegyzése iránti kérelmeket.

Ha a védjegybejelentés háromnál több áruosztályra vonatkozik, a harmadik felett minden áruosztály után 150 EUR-t kell fizetni. Ugyanez igaz arra az esetre is, ha a részleges

⁷⁰ Farwell–Abnett: i. m. (61), p. 17–026, 17–027.

átruházás során az újonnan bejegyzett védjegy több mint három áruosztály vonatkozásában nyer oltalmat.

A BPHH honlapján található díjtáblázat szerint azonban 2005. július 25. óta az átruházás bejegyzésére irányuló kérelem díjmentes. Ezzel az a probléma, hogy nincs jogszabályi alapja. Az eredeti rendeletet módosító rendeletek egyikében sem található olyan rendelkezés, amely a bejegyzést ingyenessé tette volna. A BPHH által feltüntetett dátum a Bizottság 1042/2005/EK rendeletének hatálybalépési időpontja, ami a 2869/95/EK rendeletet módosította. Ez a jogforrás tartalmazott ugyan a 2. cikk 23. pontjára vonatkozó módosítást, ez azonban nem érintette a fizetendő díj nagyságát, csupán a táblázatban szereplő rubrika bevezető mondatát változtatta meg. Ez pedig továbbra is magában foglalja a védjegyek átruházását, noha kifejezetten nem használja a rendelet ezt a kifejezést, mint korábban, csupán dologi jogok átruházásáról szól. De mivel a szabályozás logikája olyan, hogy azokat a kérelmeket is tartalmazza a rendelet, amelyek ingyenesek (ezek a 355/2009 EK rendelettel kerültek bele az eredeti rendeletbe, s e módosításokat a magyar fordítás nem tartalmazza), nem tekinthetjük úgy, hogy a rendeletben nem szereplő átruházás bejegyzésére irányuló kérelem is ingyenes lenne. Az így kialakult ellentmondást célszerű lenne mielőbb rendezni.

A 9. cikk (1) bekezdése alapján a díjat csak akkor lehet befizetettnek tekinteni, ha teljes összegét megfizették. Amennyiben ez nem történt meg, a határidő lejártát követően a hivatal köteles a befizetett összeget visszafizetni. Ha bármilyen okból a jogosult meggondolja magát, és visszavonja az átruházás bejegyzése iránti kérelmét, ezt – ha szeretné visszakapni a befizetett díjat – legkésőbb addig a napig teheti meg, amelyiken a díjat befizette. Ezt követően a hivatal nem fogja visszatéríteni az adott összeget. Ilyenkor a csekk befizetési napja vagy az átutalás napja az irányadó időpont.

Zárszó

Áttekintve tehát a magyar és a közösségi védjegyek átruházására vonatkozó anyagi jogi és eljárásjogi szabályanyagot, megállapítható, hogy a korábban említett védjegyirányelv nem tartalmaz rendelkezéseket az átruházás szabályozására, így e tekintetben nincs közösségi jogi jogforrási kötelezettségünk a jogharmonizációra. Ugyanakkor célszerűségi szempontból érdemes lenne a magyar szabályokat a közösségi védjegyre vonatkozó joganyaghoz közelíteni.

Anyagi jogi értelemben vett rendelkezéseket a CTMR2 szűk keretek között tesz, elsősorban a lajstromozhatóságra vonatkozóan, de az átruházási szerződések tartalmára nézve nem támaszt feltételeket. Ez nem véletlen, hiszen egységes szerződési jog a Közösségen belül nem létezik, és létrejöttének valószínűsége is rendkívül kicsi és távoli. Így a közösségi védjegyek átruházási szerződéseire vonatkozó anyagi jogi szabályok tagállamonként eltérő forrásból, a nemzeti jogokból fakadnak. Ezen a területen a magyar magánjognak vannak hiányosságai. A hatályos Ptk. alapján adásvétel tárgya csak forgalomképes dolog lehet. Ez

azt eredményezi, hogy a védjejyek átruházására az adásvétel szabályait legfeljebb analógia útján lehet alkalmazni. Mind a dofogfogalom kibővítése, mind az átruházó szerződések tárgyköreinek sajátos jogtárgyakkal való kiszélesítése megoldást nyújthatna. Az Országgyűlés által elfogadott, ám az AB miatt hatályba nem lépett új Ptk. azonban szakított volna ezzel a merev állásponttal, és elismerte volna a jogokat és követeléseket is mint az adásvétel tárgyát. Ezzel a szemléletváltással a védjejyoltalom átruházása is beemelhető lett volna a Ptk. keretei közé. A koncepciót a szakirodalom részéről rengeteg kritika érte, de e sorok szerzőjének véleménye szerint ez a megoldása pozitív hatással lett volna a védjejyogra. Ha egy Ptk.-beli szerződéses konstrukció egyértelműen alkalmazható lenne a védjejyátruházásokra, az mind a szerződő felek, mind pedig a jogalkalmazó dofgát megkönnyítené. Ez persze egyelőre elméleti feltevés, de remélhetőleg a jelenleg készülő újabb Ptk.-tervezet majd megoldást kínál a fentebb leírt tulajdonelméleti problémákra.

Eljárási vonatkozásban a jogutódlásra vonatkozó szabályok elmaradnak attól a szinttől, amelyet a CTMR2 és a végrehajtási rendelet nyújt a közösségi védjejyek átruházásának eséré. A Vt.-hez kapcsolódnak ugyan kormány- és miniszteri szintű rendeletek a védjejybejelentés alaki kellékeiről vagy az SZTNH előtti elektronikus eljárásról, de szükség lenne egy, a 2868/95/EK bizottsági rendelethez hasonló végrehajtási rendeletre, amelyben részletesen szabályozásra kerülhetne a védjejy átruházására irányuló eljárás. Eljárási vonatkozásban viszonylag egyszerűbb a tagállamok jogait egymáshoz közelíteni, és célszerűbb is lenne, ha egy nemzeti és egy közösségi védjejy átruházása során ugyanaz, vagy legalább hasonló eljárási rezsimek lennének alkalmazandóak.

Hiányosságnak tekinthető, hogy az átruházási eljárás legtöbb vonatkozásában nincs is szabály a Vt.-ben vagy az ahhoz kapcsolódó rendeletekben, így azokat a TLT-ből és annak Végrehajtási Szabályzatából kell levezetni. Ezekkel viszont a probléma az, hogy kevés bennük a kötelezően alkalmazandó rendelkezés. Sok javaslatot tartalmaznak, de kötelezővé tételüket vagy elfogadásukat a tagállamok döntéshozóira bízzák. Ha pedig a jogalkotó ezeket nem implementálja, vajon mi a kötelezően alkalmazandó szabály? Nincs szabály, csak joghézag. Ilyen többek között a képviselő kérdésé. Ahogy azt a fentiekben ismertettük, a közösségi védjejy átruházása során a képviselő meglehetősen apró részletekig szabályozott, már-már kazuisztikusnak is tekinthető. Ezzel szemben a Vt.-ben általánosan véve is csak kevés rendelkezés van a képviselőre nézve, az átruházás vonatkozásában pedig egyáltalán nincs.

A szerző fontosnak tartja, hogy az SZTNH az átruházások elősegítése érdekében külön, magyar nyelvű átruházási formanyomtatványt dolgozzon ki. Mintát lehet venni mind a BPHH-tól, mind pedig a TLT Végrehajtási Szabályzatából.

Ezeket figyelembe véve szükséges lehet, hogy az átruházásra és az annak bejegyzésére irányuló eljárást részletesebben szabályozzák, akár a Vt.-ben, akár alacsonyabb szintű normában. Anyagi jogi szempontból pedig a jövő kérdésé, hogy az új Ptk. által – a szellemi tulajdonra vonatkozó elméletek körében – milyen szemléletváltás indul el a magyar magánjogban.